

Eta zu nongoa zara?

Jatorri migratzailea duten gazteen ahotsak

Zurumurruen
aurrean gizartea
eraldatzeko tresnak

Zurumurruen Aurkako Sarea
Red Vasca Antirumores

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

ENPLEGU ETA GIZARTE
POLITIKETAKO SALA
DEPARTAMENTO DE EMPLEO
Y POLÍTICAS SOCIALES

Gipuzkoako
Foru Aldundia
Diputación Foral
de Gipuzkoa

ETORKIZUNA
ORAIN
Es futuro

DONOSTIA
SAN SEBASTIÁN
Kultur Aniztasuna
Diversidad Cultural

Txosten honen helburua ikerketa parte hartzailearen **proiektuaren diagnostiko fasean lortutako emaitzak aurkeztea da, zurrumurruen aurrean gizarte eraldaketarako tresnak sortzeko.**

Eskuhartze ekintza partehartzailerako proposamen bat da, SOS Arrazakeria Gipuzkoak martxan jarri dituen proiektuen sinergietatik abiatuta.

Gure proposamena erakundeak duela gutxi egindako dokumental bat erabiltzean datza: **Hemen eta han: jatorri migratzaileko gazteen testigantzak**, eta bertatik abiatuta, zurrumurruak, aurreiritziak eta estereotipoak lantzeko eztabaida taldeak egitea, hauen identifikazioa, nola eragiten dieten eta gazteek aurre egiteko eta ahalduntzeko estrategiak lantzea bilatzen du. Proiektu honen bidez, egungo gizartearen hausnarketa kritikoan sakondu nahi dugu, egungo aurreiritzi, estereotipo eta zurrumurruen inguruan hausnartu ere, jatorri migratzaileko gazteei ahotsa eta protagonismoa emanez.

Diagnostiko honen egiturari dagokionez, lehenengo ikerketaren xede den gaiaren testuinguru eta marko teoriko bibliografikoa garatzen da, ondoren helburuak eta diseinu metodologikoa azaltzen ditu, eta jarraian, prozesuan zehar lortutako emaitzak aurkezten dira. Bukieran, etorkizunerako lan ildoak marrazten dituen ondorioen atal batekin amaitzen da.

Edukiak

01. Sarrera // p.4

02. Metodologia // p.11

- ▶ Helburuak // p.12
- ▶ Ikerketaren diseinua // p.14
- ▶ Datuak biltzeko tresnak // p.17
- ▶ Parte-hartzaileak // p.18

03. Emaitzak // p.19

04. Ondorioak // p.29

05. Erreferentziak // p.36

01

Sarrera

Zalantzarik gabe, euskal gizartea gero eta anitzagoa da. Ikuspegi Immigrazioaren Euskal Erakundeak emandako datuen arabera, 1998an 26.334 atzerritar ziren Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) erroldatuta. Hala ere, 2022an 253.939 erroldatu ziren EAEn, atzerriko herrialderen batean, biztanleria osoaren %11,5. (Ikuspegi, 2022). Datu horien arabera, Euskadin erroldatutako atzerritarren kopurua %800 inguru igo da (Ikuspegi, 2022).

Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde historiko bakoitzari dagokionez, 2022an, 125.179 atzerritar zeuden Bizkaian erroldatuta, 83.672 Gipuzkoan eta 45.088 Araban. Erroldatutako biztanleria osoaren %49,5, %33 eta %17,5 (Ikuspegi, 2022)

Donostiako gizarteari dagokionez, hau gero eta anitzagoa da kulturalki, 2022an Donostian 22.066 atzerritar erroldatu ziren, hau da, biztanleria osoaren %12,8 (Ikuspegi, 2022). Kultura eta jatorri aniztasun horrek, Donostiako gizartearen aberastasun gisa ulertuta, kudeaketarako erronkak ere planteatzen ditu eta horietako batzuk honako hauek dira: ezberdintasuna errespetatzea, giza eskubideak eta tratu berdintasuna errespetatzea, balioetan hezte eta jatorri migratzaileko gazteen gizarteratze eta gizarte mugikortasuneko prozesuekiko errespetua.

Gazteei buruz hitz egiten badugu, Gazteen Euskal Behatokiak 2021ean emandako datuen arabera, Euskadin bizi diren gazteen %14,5 atzerritarrek dira. Atzerriko nazionalitatea duten pertsonen artean gazteen indizearen bilakaerari erreparatuz gero, eta Euskadiko biztanleria orokorrarekin alderatzen badugu, egiaztatu dezakegu, bi kasuetan, ehunekoak behera egiten ari direla azken 10 urteetan, nahiz eta atzerritarren artean gazteen proportzioa batez bestekoa baino hamar puntu handiagoa izan (%24,2 eta %13,9) (Gazteen Euskal Behatokia, 2023).

Proiektu honen gai nagusiarri heltzean, **bigarren belaunaldiaren** kontzeptuari egiten zaio erreferentzia, eta hori etxe etorkinetan hazi diren haurrak deskribatzeko erabiltzen da, dela gurasoen jatorrizko herrialdean jaioak izan edo jaio ondoren harrera herrialdera iritsi direnak (Alba eta Holdaway, 2013).

“Bigarren belaunaldiaren” ideia bera kontzeptu eztabaidatu eta polemikoa da. Kritika horietako bat **kolektiboa homogeneizatzeko joera duela eta ez duela erakusten bere ezaugarri den aniztasuna** da. Zentzu horretan, hainbat kontzeptu analitiko erabiltzen dira jatorrizko herrialdean jaio eta gizarteratzen hasi diren seme-alabak eta herrialde hartzailean jaio eta sozializatu direnak bereizteko. Kategoria horiei esker, berezko proiektu batekin migratu zuten pertsonak (1.0), harrera-herrialdean jaio zirenak (2.0) eta jatorrizko herrialdean jaio zirenak baina harrera-herrialdean sozializatu zirenak (1.5) bereizi ahal izango dira.

Euskal Autonomia
Erkidegoan erroldatutako
atzerritar jatorriko biztanleak
(EAE)

- ▶ 1998: 26.334
- ▶ 2022: 253.939

%11,5

EAeko biztanleriatik atzerriko
herrialderen batean jaio da.

Bestalde, kontzeptuari egindako beste kritiketako bat “bigarren belaunaldiak” **kolektiboaren estigmatizazioa** sustatzen duela da, **gurasoen jatorria** beste edozein ezaugarriren gainetik jartzen den bitartean. Gehienak bizi diren herrialdeko eskubide nazionalak dituzten herritarrak dira, bertan sozializatuak izan dira eta hango balioak eta ohiturak partekatzen dituzte, hala ere, etorkintzat jotzen dituzte. Horregatik, proiektu honetan termino hori gainditzen saiatzen gara, izan ere, kolektiboari lotutako arrazakeriarekin, aurreiritziekin, estereotipoekin eta zurrunmurrekin lotutako faktoreetan jarri nahi dugu fokua, zeintzuk diren, nola eragiten dieten eta zein diren aurre egiteko erabiltzen dituzten estrategiak. “Inmigranteen” kontzeptuak estigma eta orokortze osagai garrantzitsuak ditu, bigarren belaunaldien kontzeptuak ideia hauek betiketzen dituzten aurreiritzi, estereotipo eta zurrunmuru faltsuz betetako imajinario bat elikatzen baitu. Horrela, gaztaroaz hitz egingo dugu, **historia migrante edo arrazializatuarekin**, kolektibo honen barne aniztasuna eta izaera polifazetikoa azpimarratzea bilatuz.

Arrazializatu hitza erabiltzen dugu, FundéuRAE (s.f.) erreferentziatzen hartuz, terminoa definitzen du, ‘zerbaiti arraza-interpretazioa ematea’ edo ‘zerbait edo norbait talde etniko bateko kide izatearen arabera’ aipatzen duen adierazpen gisa.

Testuinguru zehatzago batean, “pertsona arrazializatua” erabiltzen da erakundeek, estatuek edo, oro har, gizarteak indarkeria arrazista jasaten duten gizabanakoak aipatzeko, eta termino horrek azentua, hizkuntza, erlijioa eta ohiturak bezalako elementuak biltzen ditu. Horrela, arrazializatutako pertsona bat pertsona zuri bat ez dena, ez bakarrik bere ezaugarri fisikoengatik, baita kultura eta gizarte alderdi horiengatik ere.

lido horretan, arrazakeria sistematiko eta instituzionalizatuaren bidez jasotzen duten tratamendu kaltegarria edo diskriminatzailea diktaminatzen duen arraza-kategoria bat esleitu die gizarteak arraza-kategoria bati. Hitzaren helburua da arraza talde nagusiek zapalduetako taldeen gainean ezarritako gizarte eraikuntza izatea.

Ekoizpen zientifikoari eta historia migratzaile eta arrazializatua duten gazteen arazoari aurre egiteko garatutako azterketa eta ikuspegiei dagokienez, immigrazioaren “bigarren belaunaldiak” deiturikoen egoera aztertu zuen nazioarteko lehen azterlana 80ko hamarkadan egin zen. Hain zuzen ere, “International Migration and the Cultural Sense of Belongingness of the Second Generation” izeneko proiektuak bigarren belaunaldien egoera aztertu zuen hainbat herrialdetan (Liebkind, 1989). Baina 90eko hamarkadatik aurrera hasten da gaia garrantzi zientifikoa izaten. Nazioarteko hainbat ikerketa agertzen dira bigarren belaunaldiei buruz, eta aldi horretan hainbat ikerketa egiten dira eta **bigarren belaunaldien integrazio prozesua aztertzen duten teoria nagusiak agertzen hasi ziren** (Fullaondo, A. 2017).

Gaur egun, hainbat argitalpen kolektibok milenio berriaren hasieratik aurrera ekoizpen akademiko ugari baten emaitza erakusten dute. Adibide aipagarri batzuk honako hauek dira: Garcia eta Carrascoren “Población inmigrante y escuela: conocimientos y saberes de investigación” izeneko lana, Ikertzaile Migratzaileen Diziplina arteko Taldearena, “Familias, niños, niñas y jóvenes migrantes. Rompiendo estereotipos”; Lopez eta Cachonen “Juventud e inmigración. Desafíos para la participación y la integración”; edo Hijai estudioa Huelvako kasurako, Gualdak (Garcia eta Carrasco ed., 2011) koordinatuta; Ikertzaile Migratzaileen Diziplina arteko Taldea, 2010; Lopez eta Cachon, 2007 eta Gualda ed., 2010).

Ikuspegi teoriko guzti horiek **integrazio prozesuen aniztasuna** erakusten duten hainbat azalpen faktore daudela azpimarratzen dute. Horrela, eredu teoriko ezberdinak dira, baina denak bigarren belaunaldien integrazio prozesua ulertzen dutenak. Apariciok eta Portesek, Portes eta Rivasen oinarrituz, korrante teoriko nagusien sintesia egiten dute: **kulturalista eta egituralista** (Aparicio y Portes, 2014 eta Portes & Rivas, 2011). Kultura korranteak bigarren belaunaldien integrazioaren azterketa egiten du, besteak beste, kultura, hizkuntza edo identitatearen asimilazioa bezalako faktoreetan, eta egituralista, berriz, hezkuntza mailan, lan merkatuan, errenta mailan eta abarretan oinarritzen da.

► **Arrazializatutako pertsonak dira arrazakeria sistematikoko eta instituzionalizatuaren bidez jasotzen duten tratamendu zapaltzaile edo diskriminatzailea ebazten duen arraza-kategoria bat esleitu dien gizarteak.**

Bi korrante hauen barnean teoria ezberdinak daude, eta hauek aipa daitezke:

Korrante teoriko kulturalistaren barruan, Richard Alba eta Victor Nee (2003) dira adierazle nagusiak, eta horren argumentu nagusia kultura eta politika asimilazioa iraganeko garaian bezala gertatzen amaituko dela dioen ideian oinarritzen da. Herrialde hartzailearen kultura murgiltzea eta asimilatzea saihestezinak dira. Kultura teorian barruan ere Erronka hispanikoa aurkitzen dugu, Samuel Huntingtonena bere adierazle nagusia.

Ikuspegi estrukturalistaren barruan, beste teoria batzuk aurkitzen ditugu, hala nola:

Asimilazio segmentatuaren teoria, non Alejandro Portes eta Ruben Rumbaut egile nagusi gisa aurkezten diren. Asimilazio segmentatuaren teoria bigarren belaunaldiak Estatu Batuetan integratzeko ibilbideen azterketan du jatorria. Teoria honen oinarritzko ideia kolektibo hori gizarte egituraren zein segmentutan integratzen den jakitean oinarritzen da. Hau da, ez da zalantzan jartzen integrazio prozesua gertatzen den ala ez, baizik eta kolektibo hori non integratuko den, beti ere gurasoekiko gorazkoa edo beherazkoa den logikan.

Beste teoria estrukturalista **bigarren belaunaldiaren abantailarena da**. Ideia nagusia, bigarren belaunaldiko gazteak hainbat gizarte eta kultura korronteren bidegurutzean kokatuta daudela sinestea da, eta horrek informazio eta laguntza masa bat jartzen du haien eskura, mugikortasunerako gaitasun berezia ematen diena. Gazte horiek euren komunitateen sare sozialetara eta erakunde baliabideetara jotzen dute. Teoria horretan oinarrituz, oraindik ez du inolako ebidentziarik Europan oinarritzen duenik, euskal kasuan gazte horiek aurreratu egingo lituzkete gurasoak integrazioaren karreran, ez hain zuzen ere bertako kultura-korrantei dagokienez erabat zurratzeagatik, baizik eta bi kulturetako baliabide latenteak erabiltzeagatik (Fullaondo, A. 2017).

Kultura-aniztasuna Euskadiko hezkuntza-sisteman

- ▶ 2020-2021 ikasturtea: **1.908 ikasle hegoamerikar erregistratu ziren, 2.401 ertamerikarrak, 2.754 Afrika iparraldekoak eta beste 2.047 Europar Batasuneko herrialderen batean jaiotakoak.**
- ▶ **130 hizkuntza hitz egiten dira Gipuzkoan.**

Ikuspegi estrukturalistari jarraituz, bazterketaren belaunaldien tesiak, belaunaldien arteko bazterketa ere deitzen denak, dio bigarren belaunaldiak gizarte mugikortasuneko aukeretatik kanpo geratzen direla, ez beren banakako trebetasunengatik, baizik eta batez ere talde etniko edo arraza talde irtenetako kide izatearen eragin inguratzaileagatik (Ikuspegi, 2017). Zentzu batean, teoria honek arrazakeriaren nozioa du oinarri, eta Tellesek eta Ortizek (2008) Los Angeles eta San Antonio (Telles y Ortiz, 2008) mexikar estatubatuarren hainbat belaunaldiren azterketan egindako ikerketetan oinarritzen da. Hainbat belaunaldik hartu zuten luzetarako ikerketa baten bidez, lehenengo eta bigarren belaunaldien arteko egoera ekonomikoan aurrerapen esanguratsuak izan arren, aurrerapen horrek ez zuela denboran irauten ikusi zuten. Esperientzia negatibo hori kalitatezko hezkuntzarako sarbide ezari, diskriminazioari, immigrazio politika kaltegarriari eta eskualdeko egitura ekonomikoari egozten zaio, etnikoki definitutako eta kostu txikiko enpleguan zentratuta dagoelarik (Fullaondo, 2017).

Ikuspegiren txostenaren arabera, "Haurren eta gazteen aniztasuna EAEn. Bigarren belaunaldiei buruzko "deiak txarrak" (Ikuspegi, 2017), bigarren belaunaldiei buruzko ikerketak immigrazioaren **gizarteratzeari buruzko teoria tradizionalari aurre egin die**. Etorकिन seme-alaben integrazio eta mugikortasun sozialeko prozesuaren analisiak migrazio fenomenoak sortutako gizarte aniztasunaren egituraketa aztertzea dakar. Besteak beste, gizarte mugikortasuna, lan merkatuan sartzea, hezkuntza sistemak giza kapitala eskuratzeko eta lan merkatuan lehiatzeko bitarteko gisa duen zeregin, seme-alabek gurasoekiko duten gizarte posizioa, identitate berriak eta diskriminazio esperientziak funtsezko alderdiak dira literatura zientifikoan. Ondorioz, **berez dimentsio anitzeko ikasketa objektu bati aurre egiten diogu**.

Estatu espainiarrean, ILSEG " Investigación longitudinal de la segunda generación " (Aparicio & Portes, 2014) proiektua nabarmentzen da. Ikerketa honek Espainiako kasuari EUAn egindako CILS azterketaren metodologia axola dio, eta luzetarako aztertzen du bigarren belaunaldien integrazio prozesua, **asimilazio segmentatuaren ikuspegitik**, geroago aipatzen duguna (Fullaondo, 2017).

Euskal kasuan, orain arte, "bigarren belaunaldiei" buruzko lan kopurua ez da oso garrantzitsua izan. Neurri handi batean, ikerketa falta hori migrazio-dinamikaren beraren ondorio da, izan ere, kolektibo horrek Estatuko beste lurralde batzuekin alderatuta duen garrantzia atzeratu egin da. Hala ere, egindako lanen artean, Barquinen argitalpenak nabarmentzen dira, hezkuntza arloan immigrazioaren eta aniztasunaren arteko harremanaz hitz egiten dutenak (Barquin, 2015; Barquin, 2009). Esparru berean, Etxeberria et al. (2012) ikasleek immigrazioarekiko dituzten jarrerak aztertzen dituzte, eta Fouassier eta Shershneva (2014) ikasleek euskal hezkuntza sisteman duten presentzia ikuspegi kuantitatibo batetik aztertzen dute, eta Fullaondo et al. (2015) populazioa neurtzeko metodologia berri bat garatzen dute, bigarren belaunalditzat har daitekeena, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Erroldak eskaintzen duen goranzko aldagaian oinarrituta. 2011koa.

"Arrazakeria eta kulturartekotasuna nerabezaroan eta bigarren hezkuntzan" (SOS Arrazakeria Gipuzkoa, 2022) hezkuntza diagnostikoan bildutako datuek erakusten dute kultura aniztasuna nabaria dela Euskadiko hezkuntza sisteman, ikasleen eta familien jatorriari, hizkuntzari eta maila sozioekonomikoari dagokienez. 2020-2021 ikasturtean, Gipuzkoako ikastetxeetan, adibidez, hego Amerikako 1.908 ikasle, 2.401 zentro amerikar, 2.754 Afrika iparraldetik etorri ziren eta beste 2.047 Europar Batasuneko herrialderen batean jai

ziren. Gainera, Gipuzkoan 130 hizkuntza inguru hitz egiten dira, gehien erabiltzen direnen artean arabiera, amaziga, errumaniarra, portugesa, urdua, punjaba, kantona edo frantsesa daude. Horrek guztiak hainbat erronka dakar hezkuntza sistemaren eta ikastetxeen eta horietan lan egiten duten profesionalen kudeaketa berdinzale eta inklusiboak.

Kalitatezko hezkuntzari dagokionez, jatorri migratzailea edo arrazializatua duten pertsonak ezin izaten dute horietara iritsi. Ikastetxe batzuetan, ikasle gehienak jatorri atzerritarra duten familiaetatik datoz, eta beste batzuetan, berriz, perfil hau minoritarioa dela aurkitzen dugu. Arrazoiak hezkuntza eredua, hezkuntza publiko-pribatua eta ikastetxeen kokapena (SOS Arrazakeria Gipuzkoa, 2022) izan daitezke. Gainera, 2018an argitaratutako Save the Childrenen txostenak banandutako zentron zenbait ezaugarri identifikatzen ditu, hala nola baliabide gehigarrien beharra, eskolaz kanpoko jarduera eskasak, edo eta ikasketetan laguntzeko baliabide gehigarrien urritasuna, besteak beste. Azken batean, hezkuntza arloko bereizketak zuzenean eragiten die “bigarren belaunaldiei”, baina bizikidetzan eta gizarte kohesioan ere ondorio negatiboak ekartzen ditu.

Kolektiboaren gaiari heltzeko beharrezkoa den dimentsio-aniztasuna kontuan hartuta, proiektu honek, bereziki, **egungo euskal gizartean sartzea eta bizikidetzaz zailtzen duten diskriminazio-esperientziak izan ditu ardatz**, bere nortasunean eta kide izatearen zentzuan eragiten duten bezala. Gizarteratze-prozesuak eragozten eta/ edo baldintzatzen dituzten arrazakeriaren dimentsioak aztertu nahi ditu.

► **2022an, gaizki izendatutako “bigarren belaunaldiko” gazteei buruzko dokumental bat egin genuen, eta, aurretik, “Diagnóstico Educativa” txostena argitaratu genuen, ikastetxeetako egungo hezkuntza-errealitatea erakusten duena, kultura-aniztasunari, arrazakeriari eta arrazakeriaren aurkakoari dagokienez. Proiektu honek jarraipena eman nahi dio egindako lanari.**

Hemen aurkezten dugun diagnostikoak kolektibo honi buruz aurkitu daitezkeen aurreiritzien, estereotipoen eta zurrumuru faltsuen eragina aztertu du, bizipenen bidez, eta, horrela, bere nortasun poliedriko gisa esploratu, horiek baldintzatuta edo ez, baita eguneroko arrazakeriak baldintzatzen eta egituraz zeharkatzen dituen prozesuak ere, beren inklusio-prozesuak aztertzeko orduan.

Gure egunerokotasuna beste kultura batzuetatik datozen pertsonenganako zurrumuru faltsuez, orokortzeez, aurreiritziz eta estereotipoz beterik dago, askotan elkarbizitza eta integrazioa oztopatzen dutenak. Baina, gainera, diskriminazioa legitimatzea errazten duen iritzi-egoera eta imajinario bat sortzen laguntzen du. Daniel de Torres Barderik (2018) esate du diskurtso populista eta xenofoboaren ugaritzeak gizartean narratiba

%76,9

Etorकिन seme-alabei dagokienez, jarrera arrazistak pairatu dituztela dio, eta gehienak emakumeak direla.

zatitzaileak sortzen dituen bezala, fenomenoak post egiaren aroan areagotu egiten dela, non zurrumurru faltsuen eta gorroto-diskurtsoen hedapena interneten eta sare sozialen bidez biderkatzen den. Honi gehitu behar zaio identitatearen eraikuntza prozesu konplexua dela, hare gehiago etorkinen seme-alabentzat, askotan ez baitira aintzat hartzen, ezta bizi diren gizarteko herritartzat ere (Amelia Barquin, 2009). Zehazki, "Diagnostiko Hezitzailea" (SOS Arrazakeria Gipuzkoa, 2022) txostenaren arabera, oro har, % 76,9k baietz erantzun diote jarrera arrazistak jasan dituzten galderari, gehienak emakumeak izanik. Ikasleek gehien detektatu duten egoera pertsona baten jatorrian, azal kolorean, kulturen edo erlijioan oinarritutako isekak eta txantxak egotea izan da. Era berean, inkestan parte hartu duten ikasleen %25,1ek adierazi dute uneraren batean eraso arrazistaren bat jasan dutela, eta egoerarik ohikoenak txisteak edo txantxak izan direla, batez ere desberdintasunari erreferentzia egiten diotenak. Txantxa horiek jarrera diskriminatzaileak adierazten dituzte, elkar ezagutzearen eta ikasgeletan eskola arteko kontakturik ezaren ondorio.

Hori dela eta, beharrezkoa da prebentzio klabearen lan egingo duten proposamenak sortzea, inklusio prozesuak zailtzen dituzten arbuio, getizazio eta identitario atzera egiteko sentimenduak, baita Espainiako Estatuan jaiotako seme-alabenak ere, haien familietan migrazio historia dutenak. Ildo horretan, beharrezkoa da jatorri migratzaileko gazteen inguruko aurreiritziak eta estereotipoak desmuntatzeko lana aberastea, haien bizi esperientzia lurralde honetan kokatzen baita, eta azpimarratu behar da nortasunaren zati handi bat lurralde jabetzaren sentimendua dela. Sarritan, gure nortasuna hitz bakar batekin definitu behar badugu, kide hori izendatzeko moduarekin egiten dugu. Herritarren zati bat gizarte jakin batean bizi, hazi eta hezkuntzan haztea eta, hala ere, gizarte horretako kide nagusiek ez dute erabat berezkozat sentitzen, eta, gainera, ondorio argiak ditu gizarte kohesioaren alorrean. (Amelia Barquin, 2009).

Proiektu honek Ekintza Parte-hartzaile ikerketa-metodologia bat hartzen du, ikuspegi aurrerakoi gisa agertzen dena, gizarte beharrezko erabilera ohiko praktikak desafiaturik. Metodologia honek, subjektu/subjektu elkarrekintza batean oinarritua, komunitate baztertuen parte hartze aktiboa eta ahalduntzea azpimarratzen ditu, eta autoreflexioaren garrantzia eta tokiko baliabideen erabilera azpimarratzen ditu (Fullaondo, 2017; Heron & Reason, 1997; Kemmis & McTaggart, 2005; Reason & Bradbury, 2001; Stringer, 2007; Wadsworth, 1998). Ikerketa mota hau hartu dugu kolektibo jakin bati eragiten dioten aurreiritzi, estereotipo eta zurrumurru faltsuen ulermenean sakontzeko, eta, zuzenean, protagonistak ikerketan sartzen ditugu, faktore horiek nola eragiten dieten eta zer nolako estrategiak erabiltzen dituzten aurre egiteko.

Aldi berean, Zurrumurren aurkako estrategia ere integratu dugu, ulertuz ikerketa hau osatzen duela, estereotipo eta aurreiritziak artatzerakoan, bereziki migrazioaren kontestuan. Gure proiektuan zurrumurren aurkako estrategia aplikatzeak ulermen inklusiboa sustatzen duen hezkuntza ikuspegia eskatzen du, aniztasuna gizarte garapenerako funtsezko baliabide gisa aitortuz (Barderi, 2018; Heron & Reason, 1997; Stringer, 2007). Ikuspegi horrek narratiba negatiboak desmuntatzeaz gain, gazteei, migratzaileei zein familia etorkinei ikuspegiari buruzko aldaketa sustatzea ere bilatzen du. Helburua gazte horiek modu aktiboan inplikatzeko da, genero bereizketarik gabe, proiektuaren garapenean, haien arazoak, beharrak, gaitasunak eta baliabideak modu integralean ulertzeko. Horrela, komunitatea, oro har, errealitate horien inguruan sentsibilizatu nahi dugu, gazte horiei begirada aldatuz eta haien konplexutasuna erakutsiz.

Ilido horretan, 2022an, SOS Arrazakeriatik, familiak jatorri atzerritarra duen, baino hemen gizarteratu diren gazteei buruzko dokumental bat egitea proposatu genuen: gure lurraldean hazi diren arren, kanpokotzat jotzen diren familia migratzaileen seme-alabak. Edo oso txikitatik etorri direnak eta beren bizi historia gehienbat harrera gizartean egin direnak. Izan ere, ulertzen dugu bere nortasunaren eta gizarte inguruneak egozten dienaren arteko talka hau, non egon nahi duten eta non uzten zaien, nerabezaroan bereziki arazo larria den nortasun krisi bihur daitekeela.

Aurretik, SOS Arrazakeria Gipuzkoatik “Diagnostiko Hezitzailea” (SOS Arrazakeria Gipuzkoa, 2022) txostena egin genuen, eta horren bidez, ikastetxeen egungo hezkuntza errealitatea ezagutu ahal izan genuen, kultura aniztasunari, arrazakeriari eta anti-arrazismoari dagokienez. Diagnostikoa banakako eta taldeko elkarrizketa erdiegituratuetan oinarrituta egin zen, hezkuntza komunitatea osatzen duten eragileekin (orientatzaileak, zuzendariak, irakasleak, gaian adituak, hezkuntza ez-formaleko hezitzaileak, etab.); ikasleei zuzendutako galdetegi mistoak (kuantitatiboak eta kualitatiboak) egin zitzaizkien; arrazakeriari, diskriminazioari eta aniztasunari buruzko pertzepzioak, jarrerak, ezagutzak eta proposamenak ezagutzeko 10 galderako galdetegia. Hortaz gain, hezkuntzaren munduan adituek osatutako eztabaida taldeak aurrera eramane ziren, batez ere bigarren hezkuntzan, errealitatearen diagnostiko kolektiborako eta ezagutzak bateratzeko eta proposamen partekatuak diseinatuz.

Eta proiektu honen bidez, egindako lanari jarraipena eman nahi diogu, diagnostiko horretan egindako ondorioak jaso, dokumentalean jasotako testigantzekin bat eginez eta familia etorkinetako gazteei ahotsa emateko beste urrats bat eman, eztabaida taldeak eratuz, lagina hezkuntza komunitatetik haragoko beste sektore batzuetara zabalduz, eta, gainera, unibertsitatean dauden gazteak ere gehituz. Dokumentala erabili genuen jaso nahi genituen gogoetak kokatzeko eta horrela, haien errealitatea eta asmoak ikusarazi eta haiei buruz gure gizartean dauden estereotipo negatiboak aurre egiteko. Helburua gazteak, emakumeak eta gizonak, migratzaileak edo familia etorkinak proiektuaren garapenean inplikatzeko izan delarik; haien arazoak, beharrak, gaitasunak eta baliabideak ezagutzeko, ondoren komunitatea errealitate horren inguruan sentsibilizatzeko eta gazte horiei begirada aldaketa bat emateko, eta gazteak beren konplexutasun osoan erakusteko, genero arazoetan bereziki eraginez. Egindako dokumentala proposatutako ikerketarako eztabaida taldeak landuko diren tresna izateak, jatorri migratzaileko gazteekin hasitako lan-prozesuari jarraipena ematea ahalbidetu du delarik.

02

Metodologia

02

Metodologia

Ikerketaren helburuak

Ikerketaren helburu nagusia gizarteak arrazismoari eta gazte migratzaileen diskriminazioari aurre egiteko hausnarketa kritikoa egiten laguntzea da, genero ikuspegia kontutan hartuz.

Horretarako, honako helburu espezifiko hauek aurkezten dira ▶ ▶ ▶

Gazte migratzaileen artean gaur egun dauden aurreiritzi, estereotipo eta zurrunmurraren inguruan gogoeta egitea genero ikuspegia kontutan hartuz

Berriazko helburu hori honako helburu operatibo hauekin lotzen da:

1. Kolektibo horrekin zer aurreiritzi, estereotipo eta zurrunmuru dauden detektatzea genero ikuspegia kontutan hartuz.
2. Aipatutako estereotipoak, aurreiritziak eta genero-ikuspegiko zurrunmuruak nola bizi dituzten hausnartzea genero ikuspegia kontutan hartuz.
3. Aurre egiteko hainbat estrategia aztertzea.

Diagnostiko bat egiteko taldeetan ateratako ondorioak sistematizatzea.

Berriazko helburu hori honako helburu operatibo hauekin lotzen da:

1. Gazte migratzaileen errealitatea diagnostikatzea, kolektiboari lotutako zurrunmuru, aurreiritzi eta estereotipoen aurrean.
2. Gazte migratzaileek eztabaida-taldeetan landu dituzten estrategiak sistematizatzea eta islatzea.

Gazte migratzaileen egoera ikusaraztea eta sentsibilizatzea, zurrunmurraren, aurreiritzien eta estereotipoen aurrean, generoaren eta kultura-aniztasunaren arteko bidegurutzetik abiatuta.

1. Proiektuak sortutako ikaskuntzak, emaitzak eta materialak aplikatzeari dagokionez, intzidentzia eremuetan zabaltzea.
2. Proiektuak sortutako jakintza guztiak gizartearekin partekatzea, ahalik eta eragile gehien lortuz.
3. Parte hartzaileei itzultzea. Bai taldeetako pertsoneri, bai dokumentalean parte hartzen dutenei.

Ikerketaren diseinua

Ikerketa-Ekintza Parte-hartzailea (IEP) ikerketa-prozesuan parte hartzen dutenak aktiboki inplikatzeko duen ikerketa ikuspegi bat da, beren komunitatean edo egoeran aldaketa positiboa sortzeko helburuarekin. Ikuspegi hori arazo jakin bat bizi eta esperimendatzeko duten pertsonak horiek direla ulertzeko eta konponbide eraginkorrak proposatzeko gaitasun handiena dutenak.

Gizarte ikerketaren barruan IEParen metodologia ikuspegi espezifikoa da, arazo praktikoei aurre egitea du helburu, ikertzaileen eta parte hartzaileen arteko lankidetzak aktiboaren bidez. Diagnostiko prozesu batekin hasten da, non parte hartzaileek eta ikertzaileek arreta behar duten arazoak edo egoerak identifikatu eta aztertzen dituzten.

Ildo horretan, etorkinen seme-alaba gazteekin eta gazte autoktonoekin eztabaidarako hainbat talde garatzeko proposamen bat diseinatu da, **Hemen eta han dokumentala** erabiliz. Horrela, hainbat **eztabaida talde** planteatu dira, familia etorkinetako gazteei ahotsa eman nahi izan dietenak, haien errealitatea eta asmoak ikusarazteko, gure gizartean genero ikuspegiari lotuta dauden estereotipo negatiboak aurre egiteko. Betiere, partehartzaileen eta ikertzaileen arteko lankidetzatik, identifikatutako arazoari aurre egiteko estrategia eta ekintza espezifikoak garatzeko, izan ere, Ikerketa honen metodologiaren gakoetako bat da komunitateak ahalduntzea duela helburu da, beren kabuz arazoei aurre egiteko gaitasunak hobetuz.

Eztabaida talde ezberdinek hiru galdera gidari buruz hausnartzea bilatu dute. Hiru ardatz horiek dira IEP osoa artikulatzeko oinarria, baita diagnostiko horri zentzua ematen diotenak ere.

Eztabaida taldeen lehen fase **batean**, kolektiboaren eguneroko estereotipoak eta aurreiritziak zeintzuk diren identifikatu eta hausnartu nahi izan da, generoaren eta kultura aniztasunaren arteko harremanari arreta berezia jarritz.

Ondoren, bigarren ardatz batean, bertan parte hartu duten gazteen bizipen pertsonaletan oinarritu dira galderak, beti ere gazteak, emakumeak eta gizonak, migratzaileak edo familia etorkinak eta autoktonoak proiektuaren garapenean inplikatzeko bilatuz. Lehen ardatzean identifikatutako estereotipoak eta aurreiritziek pertsona migratzaileen seme-alaba gazteen eguneroko errealitatean duten eraginari buruz hausnartu nahi izan da.

Eta, azkenik, hirugarren lan ardatza lehen definitutako imajinario kolektibo horri aurre egiteko eta desmuntatzeko estrategia egokienei buruz elkarrekin hausnartzea izan zen, genero arazoari bereziki eraginez.

Ekintzen diseinuari dagokionez, lehen fasean **5 eztabaida talde** egin ziren, lurraldeko hainbat eragile eta erakunderekin koordinatuta. Saio bakoitza "nortasunaren lorea" dinamikarekin hasi da, nortasun pertsonalaren garrantziari buruzko lehen hausnarketa batekin hasteko eta identitatearen ideian sakontzeko. Ondoren, "Hemen eta han" bideoa ikusi dute, eztabaidaren eratzaille gisa, IEPren gai nagusia kokatzeko tresna gisa ulertuta, eta familia etorkinetako gazteen errealitatea eta nahiak ikusarazteko eta gazteak, emakumeak eta gizonak, migratzaileak edo familia migratzaileak proiektuaren

LEHENENGO FASEA

5 EZTABAIDA-
TALDE

- ▶ **1. TALDEA:**
15 eta 20 urte bitarteko 6 pertsona, dokumentaleko parte-hartzaileak eta lagunak.

- ▶ **2. TALDEA:**
15 aurrenerabe (8 neska eta 7 mutil, 12-15 urte). Donostiako Udalarekin koordinatuta, udaleku irekien programazioaren barruan. Talde heterogeneoa.

- ▶ **3. TALDEA:**
16 eta 18 urte bitarteko 9 gazte. Jatorri migratzailea duten eta euskal gizartean urte luzez errotuta dauden familien seme-alabak.

- ▶ **4. TALDEA:**
EHUko psikologia fakultateko 3. eta 4. mailako ikasleak ("Kultura aniztasuna eta eleaniztasuna gizarte komplexuetan" irakasgai). 32 parte-hartzaile (20-27 urte).

- ▶ **5. TALDEA:**
27 ikasle, 19 emakume eta 8 gizon, EHUko psikologia fakultateko 3. eta 4. mailakoak, "Kulturazintasuna eta eleaniztasuna gizarte komplexuetan" irakasgaiaren barruan.

garapenean inplikatzeko helburuarekin. Eta azkenik, gure gizartean genero ikuspegiari lotuta dauden estereotipo negatiboak aurre egiteko saiakera gisa.

Lehen eztabaida taldea aurretik aipatutako dokumentaleko protagonistekin egin zen, eta eztabaidan parte hartzeko lagun edo ezagun bat gonbidatzeko aukera eman zitzaion. Talde honetan 15 eta 20 urte bitarteko 6 lagunek parte hartu zuten. Eztabaida taldea 5 neskek eta mutil batek osatu zuten, guztiak jatorri migratzaileko familien seme-alabak izan ziren, bizi esperientzia harrera herrialdean garatu zirelarik. Bi parte hartzaileen kasuan, hemen jaio zirelarik. Familien jatorria askotarikoa izan zen, hegoamerika, Mongolia eta Afrika erdialdeko ordezkariak izanik. Esan beharra dago taldea oso parte hartzailea izan zela, dokumentala ikusi ondoren eztabaida nahiko arina izan zela eta aurretik aipatutako galdera gidariei buruzko hausnarketarako tarte egon zela.

Bigarren eztabaida taldea Donostiako Udalarekin koordinazioan gauzatu zen. Ekimena euskara sustatzeko egiten diren udaleku irekien programazioan sartu zen. Talde horretan 15 gazte parte hartu zuten, horien artean 8 neska eta 7 mutil, eta adin maila gainerako taldeena baino txikiagoa zelarik, 12 eta 15 urte bitarte. Bestalde, talde honetan profil ezberdinak zeuden, heterogeneoagoa eginez; parte hartzaileen artean, 3 neska hegoamerikarrak ziren, eta haien migrazio bidaia denboran gertu zegoen, harrera herrialdean 2 urte baino gutxiago igaro ondoren. Bestalde, Europa erdialdeko 2 mutil ere bazeuden, eta migrazio bidaia ere denbora tarte horretan egindakoak. Gainerako neskek, eta beste mutil batek, guztira 6 gazte, jatorri atzerritarrekoak ziren, hispanoparlanteak eta migrazio bidaia aspaldi egin zutenak, ikerketa honetan gogoeta egin nahi den kolektiboak ordezkatzeko. Eta azkenik, gainerako parte-hartzaileak, 4 mutil, jatorri autoktonokoak ziren. Eztabaida talde honetan ordezkarietako profilen bizipenak eta inpresioak jasotzea interesgarria izan bazen ere, adin talde gazteago bat izateagatik, eztabaida ez zen modu naturalean sortu, eta talde teknikitik modu aktiboagoan dinamizatu behar izan genuen eztabaida.

Hirugarren eztabaida taldea euskal udal udalekuen esparru berean egin zen. Saioan 16 eta 18 urte bitarteko 9 gazte parte hartu zuten, jatorri migratzailea duten eta euskal gizartean errotze urteak dituzten familien seme-alabak izanik. Bederatzi gazte hauetatik 6 emakumezkoak ziren eta 3 gizonetzkoak. Gazte hauek familia-jatorriak askotarikoak ziren, Hegoamerikako, Erdialdeko Amerikako eta ekialdeko Europako hainbat herrialde aurkitzen zirelarik. Aipatzekoa da talde hau bereziki parte hartzailea izan zela, dokumentalaren gai nagusiarekin erabat identifikatuta sentitu baitziren eta esperientzia zabala eta hausnarketarako gaitasun handia agertu baitzen saioan planteatutako gaiei dagokienez.

Lehenengo faseko gainerako eztabaida taldeak unibertsitateko psikologia graduako ikasleekin egin ziren, eta talde handiagoak izan ziren informazio pertsonala ateratzeko orduan, batez ere kontuan hartuta ikerketa horrek ez duela datuak banan-banan ateratzea planifikatu.

Laugarren eztabaida taldea EHUko Psikologia Fakultateko 3 eta 4 mailako ikasleekin dinamizatu zen, "Multiculturalidad y multilingüidad en sociedades complejas" irakasgaiaren barruan. Talde hori 32 parte-hartzailek osatu zuten, 20 eta 27 urte bitartekoekin, eta, horri esker, adin handiagoko profila ikerketan barneratu ahal izan da, aurreko taldeekin alderatuta. Hausnarketak profil ezberdinetako pertsonen ikuspegia txertatu zuen, besteak beste, euskal gizartean ibilbide luzea duten jatorri migratzaileko

gazteak, jatorri atzerritarreko gazteak unibertsitate bekekin ikasten, eta baita bertako gazteak ere. Talde honetan, eztabaidak bizipen eta ikuspuntu ugari izan zituen, eta oso aberasgarria izan zen.

IEParen lehen faseko azken eztabaida taldea EHUko Psikologia Fakultateko 3 eta 4 mailako 27 ikasle, 19 emakume eta 8 gizonekin egin zen, "Kulturaniztasuna eta eleaniztasuna gizarte konplexuetan" ikasgaiaren barruan. Aipatzekoa da talde hau bertako jatorriko parte hartzaile gehien zituena izateagatik bereizten dela.

Zurumurruren aurrean gizarte eraldaketarako ekintza honen bigarren fase batean, aurreko fasean ateratako ondorioak sistematizatzea bilatu dugu. Horretarako, aztertutako gaiari eta esparruari buruzko informazio orokor eta espezifikoarekin la egin dugu, bibliografia desberdina berrikusiz problematika kontzeptualizatzeko, eta biztanleriaren, lurraldearen eta beste esparru teoriko batzuen bidez landutako gaiaren esplorazio ezagutza lortzeko.

Saioetako grabazioen azterketa kualitatiboa egin ondoren, eta eztabaida ezberdinen emaitzak atera ondoren, informazioa esparru teorikoarekin kontrastatu da, eta txosten honetan agertzen diren emaitzak errealitatetik ateratzeko aukera eman du, **errealitatearen diagnosi bat** bermatuz.

Lan prozesu osoa gidatu duen Ekintza Parte hartzailearen Ikerketarako metodologiaren arabera, informazio guztia sistematizatu ondoren, 3 eztabaida talde gehiago egin dira gazte autoktono eta migratzaileekin, ondorioak kontrastatu eta, aldi berean, **esperientzien katalogo bat** osatuz, aurre egiteko estratikei buruz lan egiteko. Gazte migratzaileei zuzendutako aurreiritzi, estereotipo eta zurumurruren aurrean, materialen eta jardunbide egokien bilduma ere biltzeko helburuarekin. Metodologia feminista eta eraldatzaileen arabera eta herri hezkuntzaren, ikuspegi feministaren eta giza eskubideen metodologiaren araberrako idazketa ziurtatuz.

Proiektu honen azken fasea komunitateari sentsibilizatzeko eta parte hartze prozesutik ateratako ikaskuntza esanguratsuak jendaurrean aurkezteko eta garatutako prozesuaren emaitzak ere zabaltzeko prozesua izango da. Horretarako komunikazio estrategia eraldatzaile bat landu da, sistematizazio ardatza bereziki kontuan hartuko duen proiektuari ikusgarritasuna emateko, eta proiektuaren une garrantzitsuenak jasotzen dituen, betiere erronka globalei erantzungo dien tokiko ikuspegi batetik.

Illo horretan, komunikazio strategiaren azterketa eta jarraipena egingo da, eta komunikazio estrategia subjektuei eta identifikatutako publiko objektiboari egokitzen dela berrikusiko da. Horretarako, sortutako dokumentuak eta materialak zabaltzeko eta banatzeko ekintzak eta neurriak hartu nahi ditugu. Azpimarratzekoa da komunikazioetan euskarari lehentasuna emango zaiola, sortutako material guztia, gutxienez, elebitan argitaratzen dela ziurtatuz. Era berean, ikus entzunezko materiala edota multimedia landuko da, ikaskuntza kontsolidatuak hedatzeko eztabaida taldeetatik abiatuta, eta, era berean, prozesuaren emaitzak lurralde eragineko guneetan azalduko dira eta SOS Arrazakeriaren webgunean egongo dira eskuragarri.

BIGAREN FASEA

Aurreko fasean ateratako ondorioak sistematizatzea.

Informazioa esparru teorikoarekin kontrastatu du, eta errealitatearen diagnostikotxosten honetan agertzen diren emaitzak ateratzeko bidea eman du.

3 EZTABAIDA-TALDE

Bertako gazteekin eta migratzaileekin, ondorioak kontrastatzeko eta aurre egiteko estrategiak lantzeko, gazte migratzaileei zuzendutako aurreiritzien, estereotipoen eta zurrumurruen aurreko esperientzien katalogo bat egiteko.

Datuak biltzeko tresnak eta teknikak

Partaidetza Ekintzako Ikerketa parte hartzaileak ikerketa prozesuan modu aktiboan inplikatzeko dituen estrategia bat da, aztertutako komunitatean edo erakundeetan aldaketa positiboak sortzea bilatzen duelarik. Testuinguru horretan, datu bilketak paper erabakigarria du, dauden baldintzak eta praktikak ulertu, aztertu eta hobetzeko behar den oinarri empirikoa ematen baitu. Orregatik, datuak biltzeko erabiltzen diren tresnak eta teknikak arreta handiz hautatu behar dira, parte hartze eraginkorra eta informazio garrantzitsua lortzen dela bermatzeko.

Gauzatutako prozesuak etika eta elkarrekiko errespetua azpimarratu ditu. Tresnak eta teknikak kultura aniztasuna kontuan hartuta diseinatu behar dira, konfidentzialtasuna bermatuz eta parte hartzaileen adostasun informatua lortuz. Datuak biltzeko tresnak eta teknikak egoki aukeratzea funtsezkoa da kalitatea, garrantzia eta parte hartze eraginkorra bermatzeko. Era berean, ikuspegi kuantitatiboak eta kualitatiboak konbinatzeak, komunitatearen parte hartze aktiboarekin batera, ulermen integrala eskaini dezake eta aldaketa positiboaren ezarpena erraztu.

Ezaugarri horietako ikerketa bat garatzeko erabil daitezkeen datuak biltzeko tresnen barruan, oraingo honetan, eta aztertutako gaia kontuan hartuta, **talde fokalen, edo eztabaida taldeen, tresna erabiltzea erabaki da.**

Talde fokalak gizarte zientzietan erabiltzen den ikerketa kualitatiboko teknika dira. Bere helburu nagusia pertsona talde jakin batek gai jakin bati buruz dituen jarrera, iritzi, pertzepzio eta esperientziei buruzko informazio sakona lortzea da. Talde fokalek parte-hartzaile kopuru txiki bat inplikatzeko dute, gehienetan 6 eta 12 pertsona artean, zenbait irizpideren arabera arreta handiz aukeratuak, hala nola ezaugarri demografikoak edo partekatutako esperientziak. Era berean, eztabaida erraztuko duen moderatzaile bat behar da, eta bere zeregina elkarriketa gidatzea, galdera egokiak egitea eta parte hartzaile guztiak euren iritziak adierazteko aukera bermatzea da. Talde fokal edo eztabaidako talde horiek 1 eta 2 ordu bitartean irauten dute. Denbora horri esker, eztabaida zehatza garatu ahal izango da eta parte hartzaileek euren esperientziak eta ikuspegiak partekatzen dituzte. Tresna honen beste funtsezko alderdi bat galdera irekiak erabiltzea da, ideien eztabaida eta adierazpena sustatzeko, erantzun laburrak behar dituzten galdera itxiak egin beharrean. Horri esker, ikertzaileek parte hartzaileen jarrerak eta pertzepzioak sakonago ulertzen dituzte. Ahozko erantzunez gain, ikertzaileek gorputz hizkuntza, aurpegi adierazpenak eta talde elkarrekintzaren hitzezkoak ez diren beste alderdi batzuk ere ikus ditzakete.

Diagnostiko honetarako egindako eztabaida taldeei dagokienez, bi gidoi desberdin egin dira diseinatutako bi faseetako beharrei erantzuteko. Garrantzitsua da azpimarratzea fase berean parte hartu duten talde guztiak gidoi bera jarraitu dutela. Saio hauetan ateratako datuak aztertzeko, datu kualitatiboaren azterketa egin dugu. Horrek esan nahi du transkripzioak eta oharrik berrikusi behar izan ditugula, patrioiak, joerak eta sortzen ari diren gaiak identifikatzeko.

Datu kualitatiboaren analisia zenbakizkoak ez diren datuak aztertzeko eta ulertzeko erabiltzen den prozesua da, hala nola hitzak, irudiak, bideoak edo egituratu gabeko beste edozein

informazio mota. Zenbaki eta estatistiketan zentratzen den datu kuantitatiboan azterketan ez bezala, analisi kualitatiboak patroiak, gaiak eta datuetan azpiko esanahiak ulertzea du helburu. Funtsezkoa da gogoratzea analisi kualitatiboak beti duela maila subjektibo jakin bat, eta, neurri handi batean, analistaren interpretazioaren mende dagoela. Prozesuaren gardentasunak eta etengabeko hausnarketak emaitzen baliozkotasunean eta fidagarritasunean laguntzen dute.

Datu kualitatiboan azterketa egiteko gakoei dagokienez, kontuan hartu beharreko lehen alderdia datuak prestatzea da; bereziki garrantzitsua da erantzunen kategorizazio ona egitea, kategoria zabalagoetan edo gaietan taldekatuz, ondoren kategorien arteko harremanak eta patroiak identifikatzeko. Hurrengo urratsa kausa harremanak aztertzea da, elkarteak eta azalpenak bilatzea, horretarako hainbat datu iturri edo metodo erabili ditugu diagnostiko honetan aurkeztuko ditugun emaitzak eta ondorioak berresteko eta balioztatzen.

Hartzaileak

Parte hartze prozesu honen hartzaile zuzenei dagokienez, hainbat kolektibo diana kontuan hartu direla komentatu behar da. Iristea lehenetsi den kolektiboetako batzuk **eztabaida taldeetako parte hartzaile** berberak dira: Familiak jatorria atzerrian duten gazteak, "bigarren belaunaldiak" ere deituak, eta baita bertako gazteak ere. Kolektibo hori ikerketaren protagonista dela hausandako hausnarketatik, baina baita horren subjektu aktibo gisa ere.

Proiektu honen beste kolektiboetako bat sare sozialen erabiltzaileak, SOS Arrazakeriaren, Elkarleen, Erakundeen eta abarren jarraitzaileak dira, sortutako materialak biralki partekatzen dituztenak.

Era berean, garrantzitsua da proiektu honen zeharkako hartzaileak kontuan hartzea, horien artean, etorkinak, oro har, kontuan hartzea, euskal gizarteak etorkinei dagokienez duen pertzepzioa hobetuko duen neurrian.

Eta ondoren, garrantzitsua da azpimarratzea biztanleria orokorra zeharka onuradun izango dela, jarduera honek gizarte kohesio hobeari laguntzen dion neurrian, eta, aldi berean, tailerretan trebatutako zurrumurruean aurkako eragileek izango duten eragin biderkatzaileari esker, aurreiritzi, estereotipo eta zurrumurrurik gabeko diskurtsua jasoko dutenak.

Horrela, euskal gizarteak proiektu honen garapen eta exekuziotik aurrera izango du onura, bere jarduerak jatorri eta kultura ezberdinetako bizilagunen arteko komunitate kohesioa sustatzen baitute, jatorri aniztasunaren aberastasunean oinarrituz, arrazakeria eta xenofobia ardatz hartuta.

03

Emaitzak

03

Emaitzak

Ikerketa honen garapenean zehar, gazte migratzaileen esperientzien azterketari ekin diogu, eta, berariaz, aurreiritziei, estereotipoei eta zurrumurruei buruzko hausnarketari ere ekin diogu, genero eta kultura aniztasunaren gaietan arreta berezia jarritz.

Behaketa horri esker, nortasun migratzailearen konplexutasunean murgiltzeaz gain, esperientzia horiek sistematizatzen ere saiatu gara, diagnostiko bat eraikitzeko. Funtsean, gure helburu nagusia ulermena sortzea izan da, gazte migratzaileen eta arrazializatutakoen egoera espezifikuari buruz gizartean sentsibilizatzeko eta ulermen informatuagoa sustatzeko oinarri gisa balioko duena.

Emaitzen artean, talde guztietan komunak eta partekatuak diren alderdiak nabarmentzen ditugu:

Kide izatearen Sentimendua

Eztabaida taldeen hausnarketan protagonista den gaietako bat harrera gizarteko kide izatearen sentimendua da. Izan ere, lan egiten dugun dokumentalaren izenburuak “Hemen eta han” du izena, kolektibo honekin lan egiten dugunean ikus daitekeen etengabeko dualtasun horren isla gisa.

Lortutako emaitzek erakusten dutenez, harrera herrialdean egoteko nahi partekatua oso lotuta dago hemen bizitza esanguratsu bat eraikitzearekin, parte izatearen zentzuari lotuta. Txikitatik etorri diren edo hemen jaiotako gazteetatik, hau da, hemen sozializatuak izan direnak eta hau, iritsi berri direnengandik pixka bat ezberdina da. Lehen taldean, sentimendu hori bizi ibilbide oso batean oinarritzen da, harrera gizartearekin, familiarekin, lagunekin, eskolarekin eta partekatzen dituzten sozializazio espazioekin identifikatzea errazten duena. Bere hitzetan, haien afektuak non dauden. Bigarren taldean etorkizunera begira desio bat gehiago ikusten da, parte hartzaile gehienek adierazten dute Euskal Herrian bizi eta hemen bizi proiektua garatu nahi dutela. Hala ere, behin eta berriz nabarmendu dute euskal gizarteko kide ez izatearen sentimendua.

Batzuetan parte ez izatearen sentimendu hori jatorrizko gizarteruntz ere agertzen da, eta horrek migrazioaren berezko ondorio den bikoiztasun identitarioa sortzen du, kontatutako esperientzietan behin eta berriz agertzen dena. Gazteek bi uren artean sentitzen direla adierazten dute, jatorrizko kulturaren eta tokiko kulturaren artean biziz, berez inon izan gabe. Hala ere, gehienak bere jatorrizko herrialdearekin identifikatzen dira, duela gutxi edo oso txikitatik emigratu dutenen kasuan. Hemen jaiotako pertsonak ez dira euskaldunak bezala definitzen, baizik eta “hemengoa” direla esaten dute. Gutxi batzuk espainiar gisa definitzen dira, eta bat ere ez euskaldun gisa.

Hala ere, gehienbat, gurasoen jatorrizko herrialdearekiko kide izateko edo herrialdearekiko identifikazio-nahi dual hori sortzen da, normalean gizarartetik datorren benetakotasunari eta kide izatearen zentzuari buruzko zalantza bat agertzen denean. Sentimendu erreaktibo samarrak direla esan genezake, harrera-gizarteko kide izatea aurreiritzi, estereotipo eta/edo zurrunmuru gisa zalantzan jartzen denean. Gehiago ikertu denean, hau gogoeta pertsonal sakonago batetik abisatzeko, badirudi ez dela gauza bera gertatzen. Hala ere, kontuan izan behar da bikoiztasun hori gazte horiek familia-barrutik eta beren sareetatik bizi dutela, gurasoen jatorrizko herrialdeko taldeekin, eta, beraz, modu naturalean bizi den elementua dela, eta migrazio-nortasunaren konplexutasunaren isla dela, prozesu dinamiko, jariakor eta multifazetiko baten bidez eraikitzen da.

Ikus dezakegu, halaber, harrera gizartean historia migratzailea duten gazteen parte hartze sentimendu hori alderdi garrantzitsua dela beren bizi esperientzian, eta hainbat faktorek eragiten dutela eta pertsona batetik bestera nabarmen alda daitekeela, beren bizi esperientziaren arabera. Baina bere kontakizunetan ikus dezakegu hainbat faktorek baldintzatzen dutela kide-tasun sentimendu hau:

- ▶ Onarpena eta bere jatorri kultural ezberdina. Gai honetan, aurreiritzien, estereotipoen eta zurumurruen eragina erabakigarria da.
- ▶ Gizarteratzeko ibilbideak. Hemen ibilbide ezberdinak bereizi behar dira, alde nabarmena dago hemen jaio direnen edo txiki txikitatik etorri direnen eta beranduago etorri direnen artean. Baina eguneroko bizitzaren parte sentitzeak eta gizarte ehunari laguntzeak bere kide izatearen zentzua indartu dezake.
- ▶ Laguntza eta giza sareak: familia edo komunitate sarean, halaber, talde baten parte gisa aitortua izatea funtsezkoa da. Gazteak direnez, adiskidetasun loturak dira garrantzi gehien dutenak; guztiek "lagunak hemen edukitzea" bidaltzen duten elementu nagusia eta errepikaria. Hala ere, ikusten dugu askok kuadrilla bat dutela, eta bertan denak jatorri ezberdinekoak direla.
- ▶ Kultura nortasuna errespetatzea. Bere nortasun kulturalen baloratuak sentitzea, jatorrizko kulturako elementuak adieraztea eta positibotzat hartzea.
- ▶ Aukerarako sarbidea. Hezkuntza, lan eta aisialdi aukeren berdintasuna, etab.
- ▶ Diskriminazioa, aurreiritziak eta estereotipoak. Horri dagokionez, garrantzitsua da batzuetan ez dela bakarrik ekintza edo iruzkin diskriminatzailearen baten biktima zuzenak izateagatik, baizik eta, oro har, etorkinen kolektiboarekin edo haien jatorrizko komunitatearekin identifikazioa egoteagatik. Zurumurruetan gehiago ikusten da hori, oro har, ez zaie zuzenean gertatu, baina immigrazioaz edo jatorrizko kulturez hitz egiten denean agertzen den sentimendua da.

Dudarik gabe, bere eraikuntza identitarioa, parte izatearen sentimenduari lotuta dago.

Kide izatean edota migrazioan oinarritutako identitatea

Lehen esan bezala, gazteek nortasun duala adierazten dute. Kultura konexio dual hori fenomeno bat da, non gazte migratzaileek beren jatorrizko herrialdeko edo gurasoen jatorrizko herrialdeko kide izatea sentitzen dute, eta aldi berean, harrera gizartekoak ere. Bi identitate kultural izatearen sentimendu hau batzuetan aberasgarri gisa bizi izan daiteke, baina erronkak ere izan ditzake.

Positiboki, kultura aberastea dela adierazten dute, lotura dualak bere bizitzak aberastu ditzakeelako, hainbat ikuspegi kulturaletara azaltzean. Tradizioak, ohiturak, jatorrizko herrialdea edo familiarenak egiteko moduak mantendu eta baliozta ditzakete, harrera gizartearen kulturaren aktiboki parte hartzen duten bitartean. Taldeetan ikusten dugu, beraz, historia migratzailea duten gazteek gurasoen kulturarekiko loturak mantentzen dituztela eta, aldi berean, horiek ordezkatzeko dituzten erreferente propioak aurkitzen saiatzen direla.

Oro har, hau positibotzat bizi da, zein baliorekin identifikatzen diren aukera dezaketen heinean, aberastasun gisa bizi dute bikoiztasun hori, balioak, ohiturak eta sinboloak aukera ditzakete gurasoen herrialdearekin eta datozen gizarteko beste batzuekin. "Hemengo eta hango gauzak" esaten duten bezala.

Bi testuinguruetan erosoago eta onartuago sentitzeko aukera emango dien oreka bat aurkitzea da erronka.

Eta hemen sartzen da jokoan kide izatearen zentzu horrekin zerikusia duen beste gai bat, bi nortasun kulturalen kudeaketa honetan nortasun gatazka sor daitekeelako. Batzuetan barne gatazkak sor ditzake, edo gazteek kultura itxaropen kontraesankorrek betetzeko presioari aurre egin ahal izatea, eta horrek estres emozionala eragin dezake. Gai hau diskriminazio egoerei edo aurreiritzi, estereotipo edo zurumurruei lotutako bizipen batzuetan antzeman ahal izan dugu. Zentzu honetan, ikus dezakegu batzuetan kide izatearen sentimendua zalantzan jartzen dela, bai harrera gizarteak, bai jatorrizkoak. Gatazka hau parte hartzaile batzuek adierazi dute, batez ere jatorrizko kulturako jaiegunetan. Izan ere, jaien gaia gehiengoarentzat da bi kulturen arteko aldea markatzen duena. Berezi, erlijio musulmaneko pertsonekin, adibidez, arkumearen festa bezalako erritoak eta ohiturak egiteko zailtasunarekin. Zentzu horretan, parte hartzen duten gazte musulmanek adierazten dute hijab-a erabiltzean beti arrotz gisa ikusten direla, atzeritarrak, ez direla euskal nortasunarekin identifikatzen, musulmanak direla esaten dutelako, musulmana eta euskalduna izateko aukera ez balu bezala

Hemen jaio direnen edo oso txikitatik etorri direnen kasuan, ez izatearen zentzu hori, gurasoen jatorrizko herrialdera oporretan bidaiatzen dutenean ere gertatzen da, zeinetan europar gisa identifikatzen baitzaizkie. Kasu hauetan, bizi duten bikoiztasun hori adierazten dute, non inongoak sentitzen ez diren.

Kontatzen duten aberastasun edo abantaila hori konprometituta eta zalantzan jartzen da kolektiboari edo, oro har, pertsona migratzaileei lotutako aurreiritzi, estereotipo eta zurumurruei buruz hitz egiten denean. Hori paradokikoagoa da hemen jaiotako kasuan, pertsona migratzaileekin identifikazio bat ikusten baitute, nahiz eta kasu batzuetan ez duten inoiz migrazioerik egin. Beste batzuetan, guztiz kontrakoa, aurreiritziez, estereotipoez eta zurumurruez hitz egiten dute, beraietatik kanpokoak diren bezala, eta "beste batzuk" dira horiek pairatzen dituztenak. Batzuetan ikusten dugu identitateak, kidesan sentimenduari dagokionez, pendulu gisa jokatzen duela, non batzuetan identitate migratzailearekin identifikazio handia sentitzen duten, eta beste batzuetan beste aldean, errealitate horretatik kanpokoak direla sentitzen dute, bertakotzat identifikatuz.

Estereotipoak eta aurreiritziak

Estereotipoak pertsona talde jakin bati buruzko sinesmen edo ideia sinplifikatu eta orokortuak dira. Sinesmen horiek talde horretako banako guztiei ezaugarri edo portaera espezifikoak egozteko joera dute, sarritan banakako ezberdintasunak kontuan hartu gabe. Estereotipoak taldearen barruko ezaugarri komunen pertzepzioan oinarritzen dira, baina pertsonen benetako aniztasuna islatzen ez duten sinplifikazioak dira.

Eztabaida talde guztietan, parte hartzaileek anekdota pertsonalak partekatu dituzte taldearekin, eta adierazi dute aurre egin behar dioten arrazakeria motarik ohikoena, gehienetan arraza eta kultura estereotipoetan oinarritutako txistez edo txantzez mozorrotuta dagoena dela.

Gai hau behin eta berriz atera da talde guztietan. Kolektiboari buruzko aurreiritziak eta estereotipoak identifikatzeko orduan, normalizatzeko joera dute, txistearekin eta umorearekin lotzen baitute. Gai hau orokorragoa da arrazakeria identifikatzeko eta definitzeko zailtasun handiagoa aurkitu dugun adin goiztiarrenen taldean.

Hala ere, talde guztietan agertzen da umorea kutsu arrazistekin gazteek sozializatzeko duen moduaren parte dela. Zentzu horretan, bereizten dute adiskideen artean egiten denean eta bestela egiten denean, eta beraiantzat arrazista dena eta ez dena bereizten dituen lerroa, esaten edo egiten duen pertsona da.

Gertuko pertsona edo laguna bada, normalizatu egiten da eta harreman formetako partetzat hartzen da, eta ezezagun batek edo kide ez den beste talde bateko kideek esaten badute, iraingarria eta arrazista izan daiteke.

Zentzu horretan, ikusten dugu arrazakeriaren eta umorearen arteko harremana testuinguruaren, asmoen, banakako pertzepzioen eta sor dezaketen eragin sozialaren arabera hartu behar dela kontuan.

Hala ere, parte hartzaile batzuegan bai ikusi daiteke eragindako taldeen pertzepzio sozialean duten eraginari buruzko gogoeta, uste baitute narratiba negatiboak eraikitzen eta estereotipoak eta aurreiritziak indartzen lagun dezaketela, talde jakin batzuek iseka egiten dutela betikotuz.

Zurrunmurruei dagokienez, identifikatzeko zailtasuna aurkitzen dugu. Gazte migratzaileekiko aurreiritziak eta estereotipoak gehiago dituzte gogoan zurrunmurruek baino. Badakite nola funtzionatzen duten, eta erabiltzen dituztela onartzen dute, baina zeintzuk ezagutzen dituzten edo zeintzuk entzun edo bizi izan dituzten galdetzen zaienean, zurrunmurruekin beharrean estereotipoekin erantzuten dute.

▶ **Partaide gehienentzat zurrunmurruek desinformazioaren eta aurreiritzien ondorio dira. Batzuentzako belaunaldi arazo bat da, beldurragatik eta ezjakintasunagatik adineko jendeak zurrunmurruek zabaltzeko joera handiagoa dutela pentsatuz.**

Partaide gehienentzat zurrunmurruek desinformazioaren eta aurreiritzien ondorio dira. Batzuentzako belaunaldi arazo bat da, beldurragatik eta ezjakintasunagatik adineko jendeak zurrunmurruek zabaltzeko joera handiagoa dutela pentsatuz. Kontatutako bizipenetan iraindu edo zerbait negatiboa esan diena adineko pertsona bat izan da, edo adineko pertsonen zurrunmurruek eta aurreiritziak gehiagotan entzuten dizkietela.

Diskriminazioa edo arrazakeria jasan duten galdetuta, parte hartzaileek nabarmendu dute arrazakeria errealitate nabarmena dela, batez ere hezkuntza arloan, non aurre egin behar dieten kultura estereotipoekin lotutako iruzkin arrazistei. Jatorrizko herrialdeetako errealitateei buruzko ezagutzarik ezak estereotipo kaltegarriak eta oinarririk gabeko orokortzeak eragiten ditu.

Lehen pertsonan izandako esperientzia arrazistei dagokienez, partaide batzuek nahi ez diren lanak egiteko eta migratzaileei buruzko estereotipo negatiboek aurre egiteko esperientziak kontatzen dituzte, bai beraien, bai senide edo lagunen batek.

Lehen esan bezala, iruzkinak asko lotuta daude zure kide izatea zalantzan jartzearekin, non zauden galdetzearekin edo bere itxura fisikoagatik migratzaileak direla argi uztearekin. Oro har, jatorrizko herrialdearekin lotutako iruzkinak ere egiten dira, estereotipoz eta aurreiritziz beteta.

Hala ere, arrazakeriarik dagoen edo arrazakeriaren biktima izan diren galderen aurrean, erantzun baikor orokorra eman da, baina gero zailtasunak aurkitzen dituzte haiek bizi izan dituzten egoerak identifikatzeko. Hori, zehazki, arrazakeria sotileko egoerekin gertatzen da. Zentzu horretan, ondoeza sentitzen dute bizitako iruzkin eta egoerekin, eta, oro har, pertsona migratzaileez hitz egiten denean edo hauek tratatzen moduan, baina banaka identifikatzeko zailtasuna antzematen da.

Estereotipoek, aurreiritziei eta zurrunmurruei dagokienez, ez dugu aurkitu genero sesgoa hautematen dutenik. Gazteen esperientzien kontakizunetan, ikusten da bizipen horiek generoak baldintzatzen dituela, izan ere, emakumeak izateagatik bakarrik gertatu zaizkien iruzkinak edo egoerak badaude, haien janzkerarekin, itxura fisikoarekin edo erlijioarekin lotuta. Emakume gazteei gertatutakoak kontatzean, estereotipoak, aurreiritziak eta zurrunmurruek, beren jatorrizko herrialdearen ezaugarriak buruzko iruzkinekin lotuta daudela ikusi dugu, bandekin, delinkuentziarekin, narkotrafikoarekin eta abarrekin lotuz, edo, itxura fisikoagatik, delinkuentziarekin lotuz.

Hala ere, aurreiritziak, estereotipoak eta zurrunmurruek genero-seskuak baldintzatuta izatearen galdera zuzenaren aurrean erantzuna negatiboa izan da.

Estereotipoek eta zurrunmurruei aurre egiteko estrategiak

Honi dagokionez, aurre egiteko egoera desberdinei buruz sakontzea bilatu da, bai banaka, bai erantzun kolektiboagoak edo komunitarioagoak eman ote ziren ikertu, adibidez, asoziazionismoa, aktibismoa edo ekintza zehatzen bidez indibidualki gainditu beharra sentitzen duten.

Zentzu honetan, indibidualki aurre egiteko esperientziak baino ez ditugu antzeman. Gazte migratzaileek egoera horiei aurre egiteko hartutako estrategiek arrazismoari, diskriminazioari eta estereotipoek lotutako erronkei aurre egiteko erantzunen ikuspegi aberatsa ematen dute. Estrategia horiek etsipenetik hasi eta hezkuntzarako eta aurrez aurre jartzeko ekintzara igarotzeko beharrez zehatzen dira. Pertsona batzuek nabarmendu dute, halaber, testuinguruaren eta egoeraren arabera erantzun oso ezberdinak izan ditzaketela, hala nola barre egitea eta arintasunez hartzea edo egoerari amorrus aurre egitea.

Detektatzen ditugun estrategietako batzuk inkontzienteagoak dira, hala nola auto afirmazio positiboa, norberaren ezaugarriak aitortu eta balioesteari dagokionez, beren kultura nortasunari lotutako lorpenak. Bere burua gogoratzea eta kanpoko estereotipoek zehaztu gabeko balio pertsonala ezagutu ahal izatea. Zentzu horretan, berrespen hori aurreiritzien, estereotipoen eta zurrumurruean gaia jorratu denean agertu dela uste dugu, edo gizarteak, oro har, arrazializatutako gazteei nola hautematen dien edo migratzaileak edo nazionalitate espezifiko batekoak nola hautematen dituen gaia atera denean. Zentzu honetan, erresilientzia ahalmen bat ikusten dugu, bizi izandako egoera horiei aurre egiteko aukera ematen diena.

Beste egoera batzuetan, iruzkin edo bizipen diskriminatzaileei aurre egiteko gaitasuna ere ikusten dugu, nahiz eta hori gertatzen den testuingurura edo lagun taldera baldintzatuta daudela esan.

Gazte batzuek diote beren lagun taldea laguntza bat izan daitekeela, jatorri ezberdineko gazteek osatutako koadrilak dituztela esaten baitute, eta hori beraientzat positiboa dela, gogo irekiagotzat hartzen duten zentzuan, eta egoera horiekin esperientzia handiagoa dutela eta horiek partekatzeke espazio segurua aurkitzen dutelako.

Baina etsipena eta iruzkin arrazista eta diskriminatzaileetara egokitzea ere aurkitzen dugu, denboran frustrazioa sortzen dutenak.

Hala ere, IEPen hurrengo fasean landuko diren zurrumurru, aurreiritzi eta estereotipoei aurre egiteko jarduera edo ekintzen ideia batzuk atera dira, prozesuan lagungarri izan daitezkeenak, nabarmendu behar direnak estrategia kolektiboagoak eta egokiagoak direlako eta aurre egiteko modu erakusten dituztelako.

Euskararekiko harremana

Euskararekiko harremana identitateari eta kide izatearen zentzuari lotutako elkarrizketetan atera da. Euskal nortasunaren integrazioa, erronka bihurtzen da, batez ere euskararekiko harremanari dagokionez. Euskara ikasteak betebeharrak akademikotzat hartzen dute batez ere gazte hauek, parte hartzaileen eguneroko bizitzan esanahi sakonagorik gabe. Txikitatik etorri edo hona jaio eta harrera elkartean eskolatuak izan direnek, badakite euskaraz, baina pertsona askok ez dute beren eguneroko bizitzan erabiltzen. Bestalde, duela gutxi iritsi direnen artean, euskararekiko harridura sentimendu handia antzematen da, baita arbuioa ere, inposaketa gisa bizi delako. Ikerketa honetako laginaren zati handi batek euskara derrigorrezkoa eta akademikoa dela ikusten du, bere nortasunaren zati organiko bat baino gehiago. Batxilergoko ikasleen, adibidez, euskara ez dutela hitz egiten diote, hori "eskolako" zerbait delako.

Unibertsitateko ikasleen kasuan, bizipen bereziak antzematen dira; alde batetik, ikasketak gaztelaniaz egiten dituzten ikasleen artean nolabaiteko ezinegona eta erresumina sumatzen da euskara taldearekiko, harremana ez dela erraza eta beste taldearekiko interes falta egozten dutelarik. Oro har, hizkuntza autoktonoa bizi dute aurreko eztabaida taldeetan hautemandako inposaketa berarekin, egungo euskal gizartea zatitzen duen alderdi bat dela ere alegatuz.

Bestalde, euskarazko ikasleen kasuan, bizipenak ez dira berdinak, hizkuntza bere kultura aberasten duen zerbait bezala ulertuz. Aipatzekoa da profil honen barruan emakume arrazializatuak ere badaudela, beren bizipenak lurraldeko herri txikietan garatu izanak; bere sozializazioa ia osorik euskaraz eman den giroetan. Eta azpimarratu behar da kasu honetan emakume horiek ez dutela hizkuntza hesizat hartzen. Dena den, partaide guztiek somatzen dute gaur egun euskara oztopoa dela pertsona asko sozializatzeko, eta jakitun dira hizkuntza hori erabiltzeko politikak eragin zuzena duela jatorri migratzaileko kolektiboak duen ikuspegi negatiboan.

► **Parte hartzaileek badakite gaur egun euskara oztopo bat dela pertsona askoren sozializaziorako, eta badakite hizkuntza hori erabiltzeko politikak eragin zuzena duela migratzaile jatorriko kolektiboaren ikuspegi negatiboan.**

Zentzu honetan, eta parte hartzaileen euskararen bizipenari buruzko emaitzei buruz, esan daiteke, oro har, jatorri migratua duten pertsona gehienek euskarari uko egiten diotela inposaketa gisa bizitzeagatik. Familian bizi den sentimendua da hau, non euskararekiko jarrera negatiboa indartu egiten den, gurasoak euskara ez jakiteagatik diskriminatuta sentitu diren bizipen kontakizunekin.

Latino-amerikar jatorriko gazteen artean sentimendu hori indartsuagoa da, gaztelaniaz hitz egitean eta harrera gizartearen bigarren hizkuntza ofiziala izatean, komunikazioa gaztelaniaz izan daitekeelako.

Lan esparruan edota gizarteratzean lagundu dezakeen ideiarekin ez dute lotura egiten, oraindik oso gazteak baitira eta lan esperientziak oso gutxi baitira.

Lehen esan bezala, euskararekiko harremanari lotuta, euskaraz dakitenek eta hitz egiten dutenek, bertakoek beren jatorriagatik edo itxura fisikoagatik euskaraz hitz egin ahal izateaz harritu diren uneak bizi izan dituztela kontatzen dute. Euskara beste elementu bat bezala bizi da, eta, ondorioz, euskal gizartearen ez direla sentitzen dute.

Zentzu honetan, hizkuntza integrazioak erronkak planteatzen dituela ikusten dugu, hizkuntza inklusiorako zubi bat baino oztopo bat gehiago bihur baitaiteke.

Emitzen sintesi gisa...

- ▶ Eztabaida taldeetan aztertutakoaren sintesi gisa, esan dezakegu historia migratzaile eta arrazializatuko gazteentzat haien integrazioarekin zerikusia duten funtsezko arazoei aurre egiteko premia nabarmentzen dela. Estereotipoei, aurreiritziei eta harrera gizartean integratzeari buruzko kontzientzia eta hausnarketa premia errepikatzen den gai bat da, gai horiei egitura mailan aurre egiteko politiken eta praktiken beharra iradokiz.
- ▶ Gainera, hezkuntzak, adin goiztiarretik, aniztasuna eta kulturen arteko ulermena sustatzeko duen garrantzia ere emitza esanguratsua da.
- ▶ Identitatea, zerbait jariakor eta konplexu gisa kontzeptualizatua, funtsezko faktorea da migrazio esperientziak interpretatzeko.
- ▶ Eta azkenik, arraza bereizkeriari dagokionez, arraza bereizkeriaren esperientziak ikusarazteak eta zurrumurruen aurkako borrokak gizartea sentsibilizatzeko premia larria nabarmentzen dute. Gazte migratzaileen erantzunen konplexutasunak agerian uzten du helburu horri ikuspegi integral batetik heltzearen garrantzia, aitortuz ez dagoela erantzun bakarrik erronka horien aurrean, baizik eta esperientzia eta pertzepzioen aniztasuna islatzen duten ikuspegi ugari.
- ▶ Gainera, euskal nortasunari buruzko pertzepzio ezberdinek, bai komunitate migratzailearen barruan, bai bertakoen artean, integrazioaren konplexutasunari buruzko ikuspegi kritikoa eskaintzen dute.
- ▶ Bertako gazteen ikuspegiari dagokionez, pertsona migratzaileen nortasunari eta ohiturei buruz galdetzean zailtasunak dituela nabarmentzen da, kultura ezberdinetako pertsonekin elkar eragitean estereotipoak galdetzearen eta saihestearen arteko oreka ez baitago ondo zehaztuta. Gai horiei heltzean, bertako gazteentzat dituzten zailtasunek kulturari dagokionez eskumena duen komunikazioaren beharra azpimarratzen dute, komunitateen artean elkarrizketa irekia eta errespetuzkoa sustatzearen garrantzia azpimarratuz.
- ▶ Kulturen talken esperientzien aberastasunez gain, erantzun batzuek ez dute genero interakzioei buruzko informazio espezifikorik ematen, eta horrek etorkizuneko ikerketetan esplorazio zehatzagoa ekarri beharko lukeelarik.
- ▶ Eta azkenik, euskara migratzaileen identitatean zerbait organikoa baino akademiko gisa hautemateak hezkuntza ikuspegiari buelta bat ematearen garrantzia azpimarratzen du, kultura integrazio eraginkorrago baterako, estrategia pedagogikoak inklusiboagoak eta tokiko kulturarekiko lotura organikora bideratuak izan behar dutela iradokiz. Aldaketarekiko errespetua, onarpena eta irekiera funtsezko zutabeak dira gizarte inklusiboa eraikitzeko. Erantzukizuna bertakoei zein heldu berriei dagokie, elkar ulertzea eta aniztasunarekiko errespetua sustatuko dituen ingurunea sortzeko.

04

Ondorio orokorrak

04

Ondorio orokorrak

Gogoeta guztiak oinarri izan dituzten gai nagusietako bat kide izatearen sentimendua da.

Hori hainbat faktoreren arabera aldatzen da, hala nola gurasoen jatorri kultura, harrera, ekonomia eta testuinguru politiko eta soziala. Hala ere, badira joera eta gogoeta orokor batzuk, ondorio gisa aipa daitezkeenak kontuan hartzeko, dela gai hori sakontzen duten etorkizuneko azterlanetarako, dela aniztasuna kudeatzeko politika eraginkor eta egokiak diseinatu eta gauzatzeko.

Zentzu horretan, uste dugu garrantzitsua dela **esperientzien aniztasuna** kontuan hartzea eta kolektiboaren orokortze eta homogeneizazioan ez erortzea. Norbanako bakoitzak esperientzia bakarra du, eta ezin da erabat orokortu jatorri migratzailea edo arrazializatua duten gazteak harrera-gizartean nola sentitzen diren. Gizartearen parte sentitzen diren modua bere adinaren, kultura integrazio mailaren, familia eta komunitate laguntzaren eta abarren arabera izan daiteke. Hori nabarmen aldatzen da hemen jaio diren edo oso txikitatik etorri direnengan, gehienak harrera-gizartean sozializatuak izan dira eta. Garrantzitsua da, beraz, kolektibo honen **izaera heterogeneoa** kontuan izatea: beren jatorrizko herrialdeetan jaiotako gazteak eta gurasoek Euskal Herrira ekarriak, adin goiztiarrean; Euskal Herrian jaiotako gazteak; gure herrira etorritako gazteak nerabezarotan, eta horrek lan merkatuaren atarian non jartzen ditu, ez beti prestakuntza edo gaitasun linguistiko egokiek; urte batzuen ondoren gurasoekin biltzen diren gazteak, jatorrizko gizartean beste senide batzuek sozializatu ondoren; etab.

Hala ere, ikusten dugu askotan ez izatearen sentimendu hori modu erreaktiboan edo harrera-gizarteak bereizkeriaz edo aurreiritziz begiratzen dion mekanismo gisa agertzen dela. **Diskriminazioak, aurreiritziek, estereotipoek edo zurrumurruek** ikusten dugu eragin negatiboa dutela kide izatearen sentimenduan, eta, nahiz eta ez diren beti zuzenean esperimendatzen, eragin handia dutela. Etorkinen kolektiboarekiko identifikazioa esperientzia pertsonalen bidez ez ezik, immigrazioari buruz oro har dagoen pertzepzioaren bidez ere sortzen da.

Zentzu horretan, gure gizartean guraso etorkinen seme-alabak baldintzatuta daudela dirudi, beren kultura eta migrazio jatorriarekin edo gurasoen jatorriarekin lotzen dituen nortasuna edukitzera, beste identitate atxikimendu batzuen gainera, horietako batzuk adineko beste ikaskide batzuekin partekatuta. Agian, ikusten hasi beharko litzateke, “marrokiarrak” edo “filipinarrak” izan baino lehen, gazte hauek beren adineko gainerako gazteen berdinak direla, markako arropa, musika edo kirola gustuko dutela eta lehentasun berdinekin, eta, nahiz eta agian ez diren berdinak izango klasean edo kalean dauden gainerako ikaskideekin alderatuta, ez dute nahi, halaber, beren ezberdintasunari buruz beti tematzea.

Horregatik, argi eta garbi ikusten dugu komeni dela seme-alabek beren gurasoek izan ditzaketen etorkin izena saihestea, eta horretarako eskubide osoko herritar gisa aitortzea de lehen urratsa da, eta ez da haien gain egongo alteritatea hautemateak laguntzen duen betiko susmoa, eta gaur egun gure gizarteak immigrazioarekin identifikatzen duela. Aitzitik, bere kultura identitatean baloratuta sentitzeak eta bere jatorrizko kulturako elementuak adierazteko askatasuna izateak modu positiboan laguntzen dio kide izatearen sentimenduari.

► **Gure gizartean guraso etorkinen seme-alabak baldintzatuta daudela dirudi, beren kultura eta migrazio jatorriarekin edo gurasoen jatorriarekin lotzen dituen nortasuna edukitzera, beste identitate atxikimendu batzuen gainera.**

Gazte hauen eraikuntza identitarioan bi kulturen artean bizitzaren konplexutasunak eragina du. Jatorrizko herrialdearekiko identifikazioa, harrera elkarteko kide izatea zalantzan jartzen denean, benetakotasuna baieztatzeko behararen erantzun gisa sortzen da.

Horren aurrean, ikusten dugu laguntza sareek, bai senideek, bai lagunak, paper erabakigarria dutela kide izatearen zentzuan. Lagun ezberdinak izatea, baita jatorri ezberdineko gazteen artean ere, funtsezko elementua da haien esperientzietan.

Honi lotuta, ikusten dugu nola kide izatearen zentzu hori bere nortasunari lotuta dagoen, nerabezaroko etapa batean, zein, neurri handi batean, oposiziotik sortzen den, ikusten dugu askok kultura lotura dualaz hitz egiten digutela. Kideetasun dualaren sentimendu hori aberasgarria izan daiteke, baina erronkak ere izan ditzake, bi identitate kultural orekatu behar direlako, harrera gizartearen ikuspegitik batzuetan aurrez aurre edo bereizi gisa agertzen direnak. Zentzu horretan, Juliette Mincesen hitzak oso iradokitzaileak dira: “Immigranteen seme-alaba guztiek ez dute nortasun nahasirik”. ‘kultura bikoitz’ [...] bat izatea ez da, definizioz, faktore nahasgarria. Izan ere, gazteek tarteko posizioan daude, aldi baterako, eta horrek nortasun berezia ematen die, oso osoa, baina kultura mestizaje baten ondorioz datorrena. Identitate hori hobeto bere gain har lezakete, eztabaidarik izango ez balu, termino negatiboetan aurkeztuko ez balitz, eta ez balitz asegabetzat hartuko” (Mincses, 1997, 207 or.).

Identitatea migrazio prozesuek gehien eragiten duten fenomeno psikosozialetako bat da. Izan ere, gaur egun oinarritzko dimentsioa da, integrazio ekonomiko, sozial eta kulturala etorkinekin osatzen duena. Norbanakoek beren burua pentsatzeko duten modua tentsio espezifikoaren mende ikusten da, pentsamendu hori taldeak, balioak edo ohiturak ohiko erreferentziak osatzen dituztenetatik bereizten diren testuinguruetan (gertukoak edo barne-barnekoak) abisatzeko. Garai hartan bizi den kultura egokitzeko gatazka akulturazio bezala ezagutzen da, eta hori aztertzeke moduetako bat migrazio mugimenduan inplikaturako norbanakoen identitateak jasaten dituen aldaketaren bidez da” (Schwartz, Montgomery, eta Briones, 2006, Terrénean, 2007).

Elkarrizketetan parte hartzen dutenek nortasun gatazka honen ikuspegi berriak proposatzen dituzte. Izan ere, inongo ez direla ulertu beharrean, batzuek esaten dute identitate ezberdin hori are zabalagozat hartzen dutela, ezberdintasun horiek, talde nagusiko kide izatearen sentimenduan kendu beharrean, ezberdinak baino ez direla. Bi kulturen artean bizitzea, hain zuzen ere, haien nortasuna da, ez taldetik kanpo sentiarazten dituen, baizik eta izateko eta existitzeko beste modu guztiz baliagarri bat. “Nire sustraiak... Nik neure sustraiak nirekin daramatzat. Ulertzen duzu? Beti ari naiz aitona amonen eta gurasoengan pentsatzen. Gurasoek ekarri ninduten mundu honetara. Gurasoek ere hazi egin ninduten eta gauza asko irakatsi zizkidaten. Gainera, aitona amonengan eta arbasoengan pentsatzen dut. Hau sustrai bat da. Izan zuten borroka guztia dela eta, ni hemen egoteko arrazoia da. Horrek aurrera egiten eta lanean jarraitzen laguntzen dit. Noranaba ere, nire sustraiak nirekin daudela sentitzen dut. Nik nirekin eramaten ditut”. (Gómez, 2018, 7. or.).

► **Laburbilduz, gizarte honetako kide sentitzen dira, gizarte horrek bere aniztasunean, erreferentzia ugari osatutako identitatean, aitortzen dituen heinean, non jatorrizko kultura edo familia kultura ez dagoen kontraesanetan harrera gizartearen erreferentziekin.**

Horri dagokionez, euskararekiko harremanak beste gogoeta batzuk eskatzen ditu.

Ikusi dugu nola euskararekiko harremanak euskal testuinguruko nortasunarekin eta kide izatearekin zerikusia duten elkarrizketak sortzen dituen. Eusko Jauriaritzak (2006) adierazten duen bezala, hizkuntza hori ikastea betebeharrak akademikotzat hartzen da nagusiki, eta ez du esanahi sakonagorik gazteen eguneroko bizitzan. Ikusten dugu zati handi batek euskararekiko gaitzespena sentitzen duela, inposaketa bat bezala bizi dutelako. Hori indartu egiten da familia esparruan, non euskararekiko jarrera negatiboak transmititzen diren, hizkuntza ez jakiteagatik gurasoen diskriminazio esperientzietan oinarrituta. Jatorri latino-amerikarrek gazteek are gaitzespen handiagoa sentitzen dute euskararekiko, gaztelaniaz komunika dezaketela uste baitute, harrera gizartearen bigarren hizkuntza ofiziala baita.

Esperientzia aldatu egiten da unibertsitateko ikaslearen artean, ikasketak gaztelaniaz edo euskaraz egiten dituzten kontuan hartuta. Ibarraran et al. (2009) adierazten duen bezala, gaztelaniaz ikasten dutenek euskara hitz egiten duten ikasleekiko nolabaiteko ezinegona eta erresumina sentitzen dute, eta horrek erakusten du harreman ez jariozkoa eta bi taldeen arteko interes faltaren pertzepzioa. Bestalde, euskaraz ikasten duten ikasleentzat, bizipenak bestelakoak dira, hizkuntza beren kulturaren aberasgarritzat hartzen baitute.

Jatorri migratzaileko gazteriarri eta euskarari dagokienez, lehen aipatu den bezala, hizkuntza hau ikastea betebeharrak akademiko soiltzat ikusten da sarri, bere eguneroko bizitzan esanahi sakonik gabe koa (Eusko Jaurlaritza, 2006). Pertzepzio hori izan daiteke etorkin gehienek ez dutela berehala aitortzen Euskal Herrian berezko hizkuntza bat dagoela, gaztelania ez bezala (Eusko Jaurlaritza, 2006). Hizkuntza integrazioa are gehiago zailtzen da banaketa demografikoagatik, euskaldun dentsitate handia duten eremuek etorkin gutxiago izateko joera dute eta alderantziz (Eusko Jaurlaritza, 2006).

Euskararekiko harremana ere lotuta, izan ere, euskaraz ez dakitenak eta sarritan hitz egiten ez dutenak "besteak" bezala ikusten dira, euskal gizartearenak ez direla ulertuz. Hizkuntza integrazioak erronkak ditu, hizkuntza oztopo bihurtu baitaiteke inklusiorako zubi baten ordez.

Euskararen hizkuntza eta kultura integratzearen erronka horiek faktore soziodemografikoen, hizkuntzarekiko jarreraren eta hezkuntza ereduaren eraginkortasunaren nahasketa konplexua eragiten dute. Gizarte osoa barne hartzen duen ikuspegi integralaren beharra azpimarratuz, hezkuntza-sistematik harago (El Salto Diario, 2023 eta Rojo et al., 2010).

Garrantzitsua da azpimarratzea gai honek ez dituela jatorri migratzaileko gazteak kezkatzen eta ez dutela berehalako irtenbiderik aurkitzen. Gehienek euskara periferiako alderdi gisa ikusten dute beren bizitzan, eta ez beren nortasunaren elementu nagusi gisa. Hala ere, Euskal Herrian euskararen hizkuntza eta kultura integratzearen erronkei aurre egiteko, zenbait estrategia har daitezke kontuan:

- ▶ **Sentsibilizazioa sustatzea:** Beharrezkoa da gazte migratzaileen artean kontzientzia areagotzea euskarak euskal gizartean duen garrantziaz, bai kulturaren ikuspegitik, bai lan ikuspegitik. Hori sentsibilizazio kanpainen eta hezkuntza jardueren bidez egin daiteke.
- ▶ **Irakaskuntzaren ikuspegia:** Euskara irakasteko metodoak hobetzea, gazte etorkinentzat erakargarriagoa eta garrantzitsuagoa izan dadin. Horrek barne har ditzake curriculumean elementu kulturalak eta praktikoak sartzea.
- ▶ **Gizarteratzeari laguntzea:** Euskal komunitateetan giro inklusiboa sustatzea, euskara gizarteratzeko zubi gisa ikusten dena, hesi baten ordez. Horrek esan nahi du hizkuntza aniztasunaren errespetua eta balorazioa sustatzea.
- ▶ **Politika publikoetan inbertitzea:** Eusko Jaurlaritzak eta tokiko agintariek euskara hiztunentzako eta hiztun ez direnentzako aukera berdintasuna sustatzen duten hizkuntza politiketan inbida dezakete. Horrek hizkuntza ikasteko eta lan aukerak hobetzeko pizgarriak ekar ditzake.

▶ **Laburbilduz, jatorri migratzaileko gazteen eta euskararen arteko harremanari heltzea erronka konplexua da, eta hezkuntza, kultura eta gizarte mailan ahaleginak egitea eskatzen du. Berehalako irtenbiderik ez badago ere, euskara sustatzeko eta etorkinak euskal gizartean sartzeko etengabeko lanak hizkuntza hori eta bere garrantzia hobeto ulertzen eta errespetatzen lagun dezake.**

Azken ondorioa eta etorkizunerako lan-ildoak

- ▶ Azken ondorio gisa eta etorkizunera begirako lan ildoak kontuan hartuta, uste dugu kultur aniztasuna baloratu eta onartua izan dadin giroa sustatzeak gazte migratzaileei eroso sentitzen lagun diezaiekeela. Agian, edozein esentzialismo kulturalistaren edozein modu zalantzan jartzeko beharra azpimarratu beharko litzateke, gizarte moderno batean gizabanakoen identitatea konposatua eta xaxagarria bada, zergatik ikusten dute orduan guraso etorkinen seme alabek beren nortasuna beren jatorri kulturalera edo gizarte egoerara erabat murriztuta? Zein izango litzateke, beraz, bere kultura?: zalantzarik gabe, gurasoen eta senideen kultura, familia gunean eskuratua, baina gizarte hartzailean eskuratutako erreferentzia kultural eta sozial ugariekin batera, izenez izateari uzten baitio, horietako asko bertan jaio eta hezi baitira.
- ▶ Gainera, laguntza psikosozialeko baliabideak eta zerbitzuak emateak gazteei lagun diezaieke konexio dualarekin eta nortasun gatazkarekin lotutako erronka emozionalak kudeatzen, halakorik balego.
- ▶ Kulturen arteko ulermena sustatzen duten hezkuntza programak ezartzea onuragarria izan daiteke komunitate osoarentzat, aurreiritziak eta estereotipoak murrizten lagunduz.
- ▶ Azken finean, aniztasuna besarkatzea eta ingurune inklusiboak sortzea, gazteek historia migratzailea eta arrazializatua izan dezaten beren aniztasunean nortasun sendo eta positiboa garatzeko.
- ▶ Diskriminazioaren eta aurreiritzien aurkako borroka ere lehentasuna izan behar du. Horrek esan nahi du politika eta neurri zehatzak ezarri behar direla, hezkuntza eta enplegua bezalako arlo kritikoetan diskriminazioa murrizteko. Funtsezkoa da kultura-aniztasunaren trebatzea eta profesionalei, irakasleei eta enplegatzaileei sentsibilizazioa ematea, guztiontzat bidezko eta bidezko tratua bermatzeko.
- ▶ Era berean, gazte migratzaile eta arrazistarentzako laguntza psikosozialeko zentroak ezarri behar dira. Zentro horiek orientazioa eta saila eskainiko dituzte nortasun dualarekin eta nortasun gatazkarekin lotutako erronka emozionalari aurre egiteko. Banakako mentoretza eta aholkularitza programek gazteen autoestimua eta erresilientzia indartu ditzakete beren egokitzapen prozesuan.
- ▶ Laguntza sareak indartzea beste estrategia garrantzitsu bat da. Gazte migratzaileen eta arrazializatuen eta jatorri ezberdineko beste gazte batzuen arteko sareak sortzeak komunitate eta kideetasun zentzua eraikitzen lagun dezake. Kulturen arteko elkarrekintza sustatzen duten Erkidegoko jardueretan parte hartzeak ere lagun dezake helburu horretarako.

- ▶ Hezkuntzak eta prestakuntzak funtsezko zeregina betetzen dute gazteen integrazioan. Beraz, hezkuntza programak garatu behar dira, beren nortasunari eta kide izateari dagokienez aurre egin beharreko erronka espezifikoari aurre egiteko. Gainera, prestakuntza eta trebakuntza aukerak eskaini behar dira, enplegu ikuspegiak hobetzeko eta gizartean integratuago sentitzen laguntzeko.
-
- ▶ Azkenik, garrantzitsua da azpimarratzea Euskal Herriako gazte migratzaile eta arrazializatuen esperientziak eta behar espezifikoak ikertzen eta ulertzen jarraitzeko beharra. Horri esker, esku hartzeak zehatz mehatz eta eraginkortasunez egokitu ahal izango dira, egoerak eta erronkak aldatu ahala.
-
- ▶ Aldaketarekiko errespetua, onarpena eta irekiera funtsezko zutabeak dira gizarte inklusiboa eraikitzeko. Erantzukizuna bertakoei zein heldu berriei dagokie, elkar ulertzea eta aniztasunarekiko errespetua sustatuko dituen ingurunea sortzeko.

05

Erreferentziak

- ▶ *Aierdi Urraza, X. (2006). Etorkinak Euskal Autonomia Erkidegoan hizkuntza- eta kultura-integratzaile bideak.* Eusko Jaurlaritzak. https://www.euskadi.eus/gobierno-vasco/contenidos/informacion/artik9_1_integrazioa_06_07/es_integrac/artik9_1_integrazioa_06_07.html berreskuratua
- ▶ *Alba, R., & Holdaway, J. (Eds.). (2013). Etorkinen seme-alabak eskolan: Estatu Batuetan eta Mendebaldeko Europan integratzaileen alderako begirada.* New Yorkeko Unibertsitateko prentsa.
- ▶ *Alba, R., & Nee, V. (2003). Estatu Batuetako korrante nagusia berregiten: asimilazioa eta immigrazio garaikidea.* Cambridge: Harvard University Press.
- ▶ *Andrés Durà, R. (2023, azaroak 2). Persona migratzaileek euskara ikasteko egiten duten bide harritsuak.* El Salto Diario. <https://www.elsaltodiario.com/euskera/personas-migrantes-estudiar-aprender-euskera>
- ▶ *Aparicio, R., & Portes, A. (2014). Espainian hazi: Etorkinen seme-alaben integrazioa.* Bartzelona: Gizarte Ekintza "La Caixa".
- ▶ *Barquín, A. (2009). Nondik dira etorkinen seme-alabak? Identitatearen eta eskolaren eraikuntza.* *Educar* (44), 81-96.
- ▶ *Barquín, A. (2015). Zer egin behar du eskolak ikasle etorkinen familia-kulturarekin?* *Educar*, 51(2), 443-464.
- ▶ *Bretones, F. D. y González-González, J. M. (2011). Identitatea eta migrazioa: identitate transkultural berrien eraketa.* H. M. Cappello eta M. Recio (eds). Nortasun Nazionala. Eraikuntzako Iturri Pluralak. Mexiko: Plaza eta Valdes Editores. pp: 137-164.
- ▶ *Etxeberria et al., F. (2012). Aurreiritziak, immigrazioa eta hezkuntza. Bigarren hezkuntzako ikasleen jarrerak.* Irakasleen Prestakuntzarako Unibertsitate arteko Aldizkaria, 75 (26,3), 97-131.
- ▶ *Fouassier, M., & Shershneva, J. (2014). Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistema eta atzeritarren populazioa.* G. Moreno ed., Immigrazioa eta krisiaren eragina. Immigrazioaren urtekaria Euskal Herrian 2013 (115-128 or.). Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua.
- ▶ *FundéuRAE. ('arrazializatu, arrazatu.')* FundéuRAE. [Lerroan]. Eskuragarri: <https://www.fundeu.es/> (Kontsultatua 2024ko urtarrilaren 2lean).
- ▶ *Fullaondo, A. (2017). Hurbilketa teoriko eta kontzeptuala.* J. A. Oleaga. (Ed.), *La diversidad infantil y juvenil en la CAE. Las (mal llamadas) segundas generaciones* (pp. 9-40). Haurren eta gazteen aniztasuna EAEn. Bigarren belaunaldiak (9-40). Bilbo, Espainia: Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua: https://www.ikuspegi.eus/documentos/investigacion/es/diversidad_infantil/Diversidad_infantil_juvenil_CAE.pdf
- ▶ *García, F., & Carrasco ed., S. (2011). Etorkinen populazioa eta eskola: Ikerketa-egagutzak eta jakintza.* Madril: Hezkuntza Ministerioa.
- ▶ *Gómez, Ricardo. Ez hemen ez han: Etxe-nozioak eta Migrazioaren Testuinguruko Kide izatearen Zentzua.* Gizarte Komunikazioko Ikasketen Urtekari Elektronikoa "Disertaciones," 11, núm. 1, 2018 Universidad del Rosario, Colombia.

- ▶ *Ikertzaile Migratzaileen Diziplina arteko Taldea. (2010). Familia, haur eta gazte migratzaileak. Estereotipoak hausten.* Madril: IEPALA EDITORIAL.
- ▶ *Gualda ed., E. (2010). Etorkinen bigarren belaunaldia Huelvan: HIJAI estudioa.* Xativa: Estrella Gualda.
- ▶ *Heron, J., eta Reason, P. (1997). Parte-hartezko arakatze-paradigma.* *Ikerketa kualitatiboa*, 3(3), 274-294.
- ▶ *Ibarraran, A., Lasagabaster, D., & Sierra, J. M. (2008). Eleaniztasuna eta hizkuntza-jarrerak: bertako ikasleen pertzepzioak versus etorkinak.* *Hizkuntza-kontzientzia*, 17(4). <https://doi.org/10.1080/09658410802147311>
- ▶ *Ikuspegi - Immigrazioaren Euskal Behatokia. (2017). EaEko haur eta gazteen aniztasuna. Bigarren belaunaldiak deituriko (mal).* Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua. https://www.ikuspegi.eus/documentos/investigaciones/2G/Diversidad_infantil_juvenil_CAE.pdf
- ▶ *Ikuspegi. (2022). 2022ko barometroa: Atzerritar jatorriko biztanleekiko pertzepzioak eta jarrerak.*
- ▶ *JULIETTE MINCES. La génération suivant,* Marsella: Ed. de l'Aube, 1997, or. 207. Artikulua.
- ▶ *Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). Ikerketa-ekintza parte-hartzailea: Komunikazio-ekintza eta esparru publikoa.* In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (3rd ed., 559-604 or.). Sage argitalpenak.
- ▶ *Liebkind, K. (1989). Identitate berriak Europan: etorkinen jatorria eta gazteen identitate etnikoa.* Londres: Zientziaren Europako Fundazioaren seriea: "Europako migrazioari buruzko ikerketak".
- ▶ *López, A., & Cachón coord., L. (2007). JGazteria eta immigrazioa. Parte-hartzerako eta integrazioarako erronkak.* Kanarietako Gobernu Enplegu eta Gizarte Gaietako Kontseilaritzako Gazteria Zuzendaritza Nagusia.
- ▶ **Moreras, J.(200). Guraso etorkinen seme-alabak.** CIDOB Fundazioa, Bartzelona.
- ▶ *Migrazioaren Euskal Behatokia. (2022). EaEko jatorri atzerritarreko biztanleria 2022.* Ikuspegi. Immigrazioaren Euskal Behatokia <https://www.ikuspegi.eus/documentos/panoramicas/pan84cas.pdf>
- ▶ *Gazteen Euskal Behatokia. (2023, abenduak 13).. Euskadin atzerriko ia 50.000 gazte bizi dira, gazteen% 15, hainbana. Gazteaukera.* *Gazteaukera.* <https://www.gazteaukera.euskadi.eus/noticia/2023/en-euskadi-viven-casi-50-000-jovenes-de-nacionalidad-extranjera-que-suponen-el-15-del-total-de-jovenes/webgaz00-ovjconte/es/>
- ▶ *Portes, A., & Rivas, A. (2011). Haur migratzaileen egokitzapena.* *Haurren etorkizuna*, 21(1), 219-246.
- ▶ *Reason, P., & Bradbury, H. (2001).). Ikerketa-ekintza eskuliburua: Ikerketa eta parte-hartze praktika.* Sage argitalpenak.
- ▶ *Save the Children (2018). Nahastu nirekin. Bereizketa sozioekonomikotik hezkuntza inklusibora.* EUSKADI ERANSKINA. <https://www.savethechildren.es/notasprensa/informe-mezclate-conmigo-de-la-segregacion-socioeconomica-la-educacion-inclusiva-euskadi>
- ▶ *Stringer, E. T. (2007). Ikerketa-ekintza.* Sage Publications.
- ▶ *Terrén, E. (2007). Nerabezaroa, immigrazioa eta nortasuna.* In Cachón, L. & López, A. (coords.), *Juventud inmigrante.* Kanarietako Gobernuko Immigrazio Kontseilaritza..
- ▶ *Torres Barberi, D. d. (2018). Zurrumurruen aurkako eskuliburua.* Europako Kontseilua.
- ▶ *Wadsworth, Y. (1998). Zer da ikerketa-ekintza parte-hartzailea?* *Ikerketa-Nazioarteko Ekintza* <http://www.aral.com.au/ari/p-ywadsworth98.html>

Zurrumurruen Aurkako Sarea
Red Vasca Antirumores

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

ENPLEGU ETA GIZARTE
POLITIKETAKO SAILA
DEPARTAMENTO DE EMPLEO
Y POLÍTICAS SOCIALES

Gipuzkoako
Foru Aldundia
Diputación Foral
de Gipuzkoa

ETORKIZUNA
ORAIN
Es futuro

DONOSTIA
SAN SEBASTIÁN
Kultur Aniztasuna
Diversidad Cultural